

Selvitys opettajien asenteista ryhmä- opetusta kohtaan klassisen musiikin instrumenttiopetuksessa

Katri Paananen

Opinnäytetyö
Marraskuu 2017
Kulttuuriala
Musiikin koulutusohjelma
Musiikkipedagogi (AMK)

jamk.fi

Jyväskylän ammattikorkeakoulu
JAMK University of Applied Sciences

Tekijä(t) Paananen Katri	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Marraskuu 2017
	Sivumäärä 42	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Selvitys opettajien asenteista ryhmäopetusta kohtaan klassisen musiikin instrumenttiopetuksessa		
Tutkinto-ohjelma Musiikkipedagogi		
Työn ohjaaja(t) Valoranta Ritva		
Toimeksiantaja(t)		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää opettajien asenteita instrumenttiopetuksen ryhmäopetusta kohtaan. Soitonopetus on jo vuosi satojen ajan toteutunut henkilökohtaisina soittotunteina, mutta ryhmäopetus lisääntyy koko ajan tämän päivän musiikkioppilaitoksissa. Ryhmäopetus näyttäisi myös jakavan mielipiteitä nykyisessä opettajakunnassa. Onko ryhmäopetus vain säästötoimenpide nykyisessä taloudellisessa tilanteessa, vai voisiko siinä olla myös jotain hyötyjä oppimisen kannalta?</p> <p>Työssä tutustuttiin yhteistoiminnalliseen oppimiseen, tarkoituksena löytää toimintamalleja ja ideoita koulumaailmasta ryhmäopetuksen toteuttamiseen. Lisäksi tutustuttiin taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmiin ja jo olemassa olevaan kirjallisuuteen koskien instrumenttiopetuksen ryhmäopetusta. Opinnäytetyön tutkimusaineisto kerättiin kyselyllä ja yhdellä haastattelulla instrumenttiopettajilta. Kyselyssä ja haastattelussa kartoitettiin opettajien valmiuksia toteuttaa ryhmäopetusta omassa instrumentissaan. Onko heillä siitä ylipäänsä omakohtaista kokemusta sekä mitä hyötyjä ja haittoja he näkivät ryhmäopetuksessa?</p> <p>Opinnäytetyössä kävi ilmi, että ryhmäopetus jakaa mielipiteitä opettajien kesken. Suurin osa kyselyyn ja haastatteluun vastanneista olivat kuitenkin sitä mieltä, että yksilötuntien rinnalla ryhmätunnit ovat positiivinen lisä instrumenttiopinnoissa. Myös ryhmässä voidaan oppia, ja lähes kaikki opettajat olivat valmiita opettamaan omaa instrumenttia ryhmälle. Hyödyiksi koettiin sosiaalisuus, vertaisoppiminen ja motivointi. Haittoiksi taas ryhmän hallinta ja jokaisen oppilaan riittävä huomiointi.</p>		
Avainsanat (asiasanat) instrumenttiopetus, ryhmäopetus, ryhmädynamiikka, vertaisoppiminen, motivaatio, yhteistoiminnallinen oppiminen, sosiaalisuus, ryhmäpedagogi, yhteisöllisyys, oppijalähtöisyys, vuorovaikutus		
<p>Muut tiedot Salassa pidettävät liitteet tulee merkitä. Merkinnästä tulee käydä ilmi, mitkä liitteet ovat salassa pidettäviä, mihin salassapito perustuu ja mikä salassapitoaika on. Esimerkiksi: Liitteet 1,4 ja 7 ovat salassa pidettäviä, jotka on poistettu julkisesta työstä. Salassapidon peruste Julkisuuslain 621/1999 24§, kohta 17, yrityksen liike- tai ammattisalaisuus. Salassapitoaika viisi (5) vuotta, salassapito päättyy 18.5.2022.</p>		

Author(s) Paananen Katri	Type of publication Bachelor's thesis	Date November 2017 Language of publication: Finnish
	Number of pages 42	Permission for web publication: x
Title of publication Report about teachers' attitudes towards group lessons in classical music instrument teaching		
Degree programme Degree programme in music		
Supervisor(s) Valoranta Ritva		
Assigned by		
Abstract <p>The purpose of the thesis was to investigate teacher's attitudes towards group lessons in instrument teaching. Instrument teaching has been realized as private lessons for centuries, but group teaching is gaining in today's music schools. Group teaching seems to be a divisive subject among teachers. Is group teaching merely a way to save money or are there benefits for learning?</p> <p>Thesis explores co-operative learning as a way to find new models from basic education that could be applied to instrument teaching. Curriculum for arts is also used, in addition to literature and earlier studies. The material for research was gathered with a questionnaire and an interview from instrument teachers. The purpose of these was to find out how prepared teachers were to implement group teaching in their respective instruments, if they had a personal experience and what they thought were the benefits or downsides to group teaching.</p> <p>The thesis found out that group teaching is quite divisive. Most of those who partook in the questionnaire and the interview thought that group lessons would be a positive addition to teaching alongside private lessons. Learning in a group is thought to be possible, and almost all the teachers would be willing to teach to a group. The perceived benefits included sociability, peer learning and increased motivation. Downsides were the difficulties in controlling to group and giving enough attention to every student.</p>		
Keywords/tags (subjects) Instrument learning, group lesson, peer learning, co-operative learning, motivating, sociality, group pedagogy		
Miscellaneous Confidential information must be marked clearly stating which appendixes are confidential and what the confidentiality is based on and how long the period of secrecy is. For example: Appendixes 1, 4 and 7 are confidential which have been removed from the public thesis. Grounds for secrecy: Act on the Openness of Government Activities 621/1999, Section 24, 17: business or professional secret. Period of secrecy is five years and it ends 18.5.2022.		

Sisältö

1	Johdanto.....	3
2	Yhteistoiminnallinen oppiminen	5
2.1	Yhteistoiminnallisen oppimisen periaatteet	5
2.1.1	Positiivinen sosiaalinen riippuvuus.....	6
2.1.2	Yksilöllinen vastuu	7
2.1.3	Osallistava, avoin vuorovaikutus	8
2.1.4	Sosiaalisten taitojen hallinta.....	9
2.1.5	Yhdessä tapahtuva arviointi ja pohdiskelu	9
2.2	Yhteistoiminnallisen oppimisprosessin suunnittelu	10
2.2.1	Oppimisympäristön luominen	10
2.2.2	Lämmittelystä kohti tavoitteiden luomista	11
2.2.3	Yhteistoiminnallinen työskentely	12
2.2.4	Ryhmän lopettaminen	13
3	Ryhmäopetus klassisen musiikin instrumenttiopetuksessa	13
3.1	Ryhmäopetus osaksi instrumenttiopetusta?	13
3.2	Mitä uudet opetussuunnitelmat sanovat?.....	14
3.3	Miten ryhmäopetus toteutuu klassisen musiikin instrumenttiopetuksessa tänä päivänä?	16
3.4	Hyvä ryhmäpedagogi	18
3.5	Miksi ryhmäopetus?	19
3.6	Ryhmäopetuksen haasteita.....	20
3.7	Ryhmäopetuksen tulevaisuus?.....	21
4	Tutkimuksen toteuttaminen	22
4.1	Laadullinen tutkimus	23
4.2	Puolistrukturoitu haastattelu	24
4.3	Kysely ja haastattelu instrumenttiopettajille.....	24
5	Tulokset.....	25
5.1	Opettajien valmiudet toteuttaa ryhmäopetusta.....	25
5.2	Opettajien kokemuksia ryhmäopetuksesta	27
5.3	Hyödyt ja haitat ryhmäopetuksessa	28

	2
5.4 Tulevaisuuden näkemykset ryhmäopetuksesta	30
5.5 Yhteenveto vastauksista	32
6 Pohdinta	33
Lähteet.....	38
Liitteet	40
Liite 1. Kysely instrumenttiopetuksen ryhmäopetuksesta.....	40
Liite 2. Opettajien opetuskokemus vuosina.....	42
Kuviot	
Kuvio 1. Opettajien opetuskokemus vuosina.....	25

1 Johdanto

Mikä on klassisen musiikin vahvasti yksilöopetukseen perustuvan instrumenttipedagogian tulevaisuus? Säilyvätkö valtion tuet ja kunnallinen rahoitus, jotka mahdollistavat Suomen kaltaisen erityisen ja tasa-arvoisen musiikkioppilaitosjärjestelmän ylläpidon myös jatkossa, vai onko yksilöllinen soitonopetus tulevaisuudessa vain rikkaiden nautintoa? Voisiko ryhmäopetus olla yksi ratkaisu tähän mahdolliseen tulevaisuuden skenaarioon? Mitä nykyiset instrumenttiopettajat ajattelevat oman soittimensa opettamisesta ryhmälle? Onko ryhmäopetuksesta instrumenttiopinnoissa ylipäänsä mitään järkeä?

Muun muassa näitä kysymyksiä pohdin tässä opinnäytetyössä. Tulevana pedagogina minua kiehtoo soitonopetuksen tulevaisuus ja sitä kautta myös ryhmäopetukseen liittyvät mahdollisuudet. Ryhmäopetus näkyy jo tällä hetkellä vahvasti musiikki- ja kansalaisopistojen tarjonnassa ja sen osuus tulee varmasti kasvamaan yhä enemmän tulevaisuudessa. Myös omien musiikkipedagogi-opintojeni aikana Jyväskylän Ammattikorkeakoulussa ryhmäopetus on tullut puheeksi monilla tunneilla ja luennoilla, ja useiden opettajien puheista viesti on hyvin selvä: tulevaisuudessa instrumenttiopetusta tullaan antamaan sekä ryhmissä että yksilöopetuksena.

Tässä opinnäytetyössä tarkastelen siis nimenomaan ryhmäopetusta instrumenttiopetuksen näkökulmasta. Lisäksi viulistina rajasin aiheen nimenomaan klassisen musiikin opetukseen. Itselläni ei ole omakohtaista kokemusta instrumenttiopetuksen ryhmäopetuksesta, mutta ryhmää olen opettanut muun muassa mupe-tunneilla. Mupella tarkoitetaan musiikin perusteiden opetusta. Toivonkin opinnäytetyötä tehdessä saavani edes jonkinlaista tietoa mahdollisiin tulevaisuuden ryhmäopetustilanteisiin. Pedagogina toimimisesta itselläni on 4 vuoden kokemus, pääosin opetusharjoitteluiden kautta mupe- ja viuluopetuksessa. Lisäksi olen tehnyt mm. musiikinopettajan sijaisuuksia ja itselläni on ollut myös yksityisoppilas viulussa.

Opinnäytetyöni tietoperustassa tutustun yhteistoiminnalliseen oppimiseen koulumaailmassa, tarkoituksena löytää toimintamalleja ja ideoita klassisen musiikin ryhmäopetukseen. Lisäksi selvitän, miten ryhmäopetus on aikaisemmin toteutunut instrumenttiopetuksessa. Lähdemateriaalina käytän kirjallisuutta ja aikaisempia tutkimuksia. Tie-

toperustassa näkyy lisäksi omat ajatukseni ja kokemukseni pedagogina ja oppijana toimimisesta. Opinnäyteyöni lopussa esittelen pienimuotoisen laadullisen tutkimukseni, jossa teetän kyselyn työelämässä oleville instrumenttiopettajille. Haastattelen myös yhtä instrumenttiopettajaa, kenellä tiedän olevan kokemusta ryhmäopetuksesta. Samat kyselyn kysymykset kysyn myös haastattelussa. Koska ryhmäopetus on vielä melko uusi asia instrumenttiopetuksessa, ja tuntuu että kirjallisuutta ja varsinkin käytännön esimerkkejä on vähän, haluan kyselyn ja haastattelun kautta selvittää opettajien ajatuksia ja kokemuksia ryhmäopetuksesta.

2 Yhteistoiminnallinen oppiminen

Yhteistoiminnallisessa oppimisessä oleellista ovat **yhteisöllisyys** ja **vertaisoppiminen**. Yhteistoiminnallisuuden juuret löytyvät jo 1800-luvun lopulta, jolloin yhdysvaltalainen koulutusfilosofi John Dewey esitti ajatuksiaan, kuinka oppilaiden keskinäisellä vuorovaikutuksella voidaan edistää oppimistilannetta. 1940-luvulta lähtien ryhädynamiikkaan perustuvissa opetusjärjestelyissä ryhdyttiin soveltamaan näitä ajatuksia. Yhteistoiminnallinen oppiminen oli suosittua useissa maissa, jolloin sitä tutkittiin ja sen pohjalta kehitettiin erilaisia opetusmenetelmiä. Suomessa yhteistoiminnallisuus nousi puheenaiheeksi 1990-luvulla, ja tänä päivänä se näkyy vahvasti eri alojen opetussuunnitelmissa. (Hellström, Johnson, Leppilampi & Sahlberg 2015, 15-18.)

2.1 Yhteistoiminnallisen oppimisen periaatteet

”Yhteistoiminnallisuuden idea on alun perin kehittynyt havainnosta, että sen mitä oppilaat osaavat tehdä tänään yhdessä, he osaavat tehdä huomenna itsekseen.” (Hellström ym. 2015, 18-19). Yhteistoiminnallisen oppimisen perusidea on, että oppijat opiskelevat aktiivisesti pienissä ryhmissä. Ryhmässä tapahtuva toiminta tehostaa oppimista ja sosiaalista kasvua, sekä kehittää itsetuntoa. (Hellström ym. 2015, 16.)

Ihminen on sosiaalinen olento ja ryhmään kuuluminen on meille luonnollista. Ryhmätyöt ovat mieluisia lapsille, ja kun muistelee omia kouluaikojakin, niin ryhmätyöt toivat aina mukavaa vaihtelua opiskeluun. Hellström ja muut kuitenkin (2015, 17) muistuttavat, että koulumaailmasta kaikille tuttu perinteinen ryhmätyö itsessään ei vielä täytä yhteistoiminnallisen opetuksen kriteereitä. Yhteistoiminnallinen oppiminen on tavoitteellisempaa ja siten oppimistulosten osalta usein tehokkaampaa. Opettajalla on keskeinen rooli oppimisprosessin ohjaajana. Ryhmätyö jossa oppilaat tekevät omia tehtäviään yksin, toisistaan riippumatta tai jonkun odotellessa kenties valmista tuotosta ei vielä ole yhteistoiminnallista. Opettajan tulee olla tietoinen menetelmän teoreettisesta perustasta, sen filosofisista lähtökohdista sekä sen keskeisistä pedagogisista periaatteista.

Yhteistoiminnallisessa oppimisessa ihmiskuva on humanistinen: ihminen on aktiivinen ja sosiaalinen toimija, joka luonnostaan haluaa auttaa toisia. Ihmiset ovat riippuvaisia toisistaan, ja yhteistoiminta tuottaa arvoa sekä itselle että muille ryhmän jäsenille. Tästä johtuen oppimiskäsitys yhteistoiminnallisessa oppimisessä on **sosiokonstruktivistinen**. Yhteisöllisyys on tärkeässä roolissa tässä oppimiskäsityksessä ja sen mukaan ihminen oppiikin parhaiten yhdessä toisten kanssa. Yksilöiden ja yhteisöjen välinen kilpailu ei aina edistä oppimista toivotulla tavalla, joten siksi sosiokonstruktivistisen oppimiskäsityksen tavoitteena on vähentää sitä.

Useimmista yhteistoiminnallisen oppimisen malleista ja koulukunnista voidaan erottaa viisi pääperiaatetta: positiivinen sosiaalinen riippuvuus, yksilöllinen vastuu, osallistuva ja avoin vuorovaikutus, sosiaalisten taitojen hallinta sekä yhdessä tapahtuva arviointi ja pohdiskelu. (Hellström ym. 2015, 16-25.)

2.1.1 Positiivinen sosiaalinen riippuvuus

Positiivisen sosiaalisen riippuvuuden taustalla on Aronsonin palapeli-metodi. Sosiaalipsykologi Elliot Aronson kehitti 1970-luvulla Jigsaw-mallin (palapeli), jonka avulla keskinäistä vihanpitoa harjoittaneet etniset oppilasryhmät saatiin yhteistyöhön. Palapeli-metodissa oppilaat ovat riippuvaisia toisistaan ja päästäkseen tavoitteeseensa heidän on tehtävä yhteistyötä. Tämä motivoi oppilaita ja tekee heistä samalla myös toistensa opettajia. (Saloviita 2013, 131.)

Positiivisesta sosiaalisesta riippuvuudesta käytetään myös termiä **sosiaalinen keskinäisriippuvuus**. Sosiaalinen keskinäisriippuvuus motivoi ja edistää vuorovaikutusta oppilasryhmässä. Yhteistyötä tehdessään oppilaat antavat voimavarojansa toisten käyttöön ja auttavat näin toisiaan oppimisessa. Menestys koetaan myös yhteiseksi, joka lisää oppilasryhmän sisäistä kiinteyttä entisestään.

Positiivinen sosiaalinen riippuvuus voi olla eritasoista sitovuudeltansa. Kaikista voimakkainta riippuvuus on, kun lopputulokseen ei päästä ilman jokaisen ryhmän jäsenen panosta. Ryhmäläiset ovat ikään kuin toisiinsa sidottuja vuorikiipeilijöitä. Tutkimusten mukaan palkkion lisääminen ryhmän jokaiselle jäsenelle parantaa koko ryhmän tuloksia entisestään. (Saloviita 2006, 47-48.)

Instrumenttiopetuksessa opettajan rooli on enemmänkin olla opettaja kuin ohjaaja. Esimerkiksi oppilaiden soittoasentojen ja tekniikan seuraaminen on ehdottoman tärkeää ja täysin opettajan vastuulla. Positiivista sosiaalista riippuvuutta voitaisiin hyödyntää ryhmäopetuksessa esimerkiksi pelien tai leikkien kautta. Tämä voisi toimia hyvin varsinkin alkeisopetuksessa. Kun esimerkiksi jokainen oppilas on suorittanut jonkun teknisen asian (esimerkiksi asteikko) saa jokainen palkkion. Kun taas jokainen ryhmän jäsen on suorittanut halutun tehtävän, saa koko ryhmä jonkun yhteisen palkkion. Tämä voisi lisätä oppilaiden motivaatiota ja lisätä ryhmän yhteenkuuluvuuden tunnetta.

2.1.2 Yksilöllinen vastuu

Hellströmin ja muiden (2015, 16) mukaan yhteistoiminnallisessa oppimisessä on tärkeää, että jokainen oppilas ymmärtää, että hänen panoksensa on tärkeä koko ryhmän onnistumisen kannalta. Jokaisella oppilaalla on siis yhtä lailla vastuu omasta oppimisesta kuin vastuu koko ryhmän oppimisesta. Yksilöllinen vastuu yhdistettynä positiiviseen sosiaaliseen riippuvuuteen saa aikaan sen, että ryhmän jäsenet kannustavat ja tukevat sellaista oppilasta, jonka oma motivaatio uhkaa horjua.

Ryhmätyötä on kritisoitu siitä, että se antaa joillekin mahdollisuuden vapaamatkustukseen toisten siivellä. Hyvä oppilas saattaa ottaa täyden vastuun tehtävästä, jos oma arvosana riippuu lopputuloksesta ja hän pitää muita ryhmän jäseniä taitamattomampina. Heikompi oppilas puolestaan voi katsoa parhaaksi, että paras lopputulos saadaan, kun ryhmän taitavin tekee kaiken työn. Yksilöllinen vastuu muuttaa tilanteen. Kun opettaja arvioi erikseen jokaisen oppilaan suorituksen, vapaamatkustus muuttuu mahdottomaksi. (Saloviita 2006, 48-49.)

Instrumenttiopetuksen ryhmäopetuksessa opetuksessa on aina huomioitava yksilö. Vaikka opetus tapahtuisi ryhmässä, on opettajan kyettävä huomioimaan jokainen oppilas myös erikseen ja antamaan tarvittaessa yksilöllistä ohjausta. Ryhmästä löytyy aina persooniltaan erilaisia ihmisiä ja opettajan vastuulla on saada ryhmä toimimaan. Jonkun oppilaan levottomuus tai häiriköinti vaikuttaa väistämättä toisiin oppilaisiin ja

jatkuva puuttuminen syö myös opettajan energiaa. Yksilö- ja ryhmäopetuksessa instrumentti puolella lasten käyttäytyminen on ehkä suurempi ongelma kuin vapaamatkustus. Ainoa missä vapaamatkustusta voisi tapahtua on orkesteri tai yhteissoitto, jossa on useampi saman stemman soittaja. Yksilöllinen vastuu pitää sisällään myös työrauhan antamisen muille, ja myös tätä voitaisiin vahvistaa lasten kanssa pelien ja leikkien avulla.

2.1.3 Osallistava, avoin vuorovaikutus

Opettajan osuus luokassa tapahtuvasta puheesta on noin 60-80%. Jos ajatellaan esimerkiksi 45 minuutin pituista oppituntia, josta opettajan puhetta on 25 minuuttia, jää oppilaiden osuudeksi noin 7,5 minuuttia. Kun tämä jaetaan vielä esimerkiksi 24 oppilaan kesken, saa jokainen oppilas keskimäärin vain 19 sekuntia aikaa sanoa sanottavansa. Ei siis ihme, että oppilaat ikävystyvät ja pahimmassa tapauksessa jopa häiritsevät tuntia. (Saloviita, 2006, 45-46.)

Kun sama aika jaetaan pari- tai pienryhmätyöskentelyssä, oppilaiden puhumiseen käytetty aika moninkertaistuu huomattavasti. Toisilleen puhuessaan oppilaat pääsevät kehittämään ajatuksiaan ja tukemaan näin toinen toisiaan oppimisessa esimerkiksi jakamalla tietojaan. Saloviidan (2006, 46) mukaan tämä kehittää oppilaan vaativia ajattelutaitoja, myös kuuntelutaito on aktiivisempaa kuin luokkakeskustelussa, ryhmän ollessa pienempi.

Instrumenttiopetus kouluopetuksen tapaan ei ole niin luentomaista. Soittotunti koostuu paljolti soittamisesta ja on näin aktiivista. Myös ryhmäopetuksessa soittamisen tulisi olla suurimmassa roolissa. Kommunikointitaidot ovat tärkeitä taitoja oppia lapselle, ja niitä lapsi oppii hyvin toimiessaan ryhmässä. Opettajan vastuulla on, että tunneilla on ilmapiiri jossa jokainen uskaltaa sanoa sanottavansa, ja opettajan tulisi rohkaista oppilaita avoimeen vuorovaikutukseen.

Osallistavassa ja avoimessa vuorovaikutuksessa ryhmän on oltava kooltaan niin pieni, että jokaisella on mahdollisuus osallistua ryhmän toimintaan. Koska sosiaalinen vuorovaikutus monimutkaistuu ryhmäkokojen kasvaessa, ihanteellisin oppimiseen tarkoitettujen ryhmien koko on hyvä pitää maksimissaan viidessä. (Hellström ym. 2015, 24.)

2.1.4 Sosiaalisten taitojen hallinta

Opiskelulla on tiedollisten tavoitteiden lisäksi selkeät sosiaaliset tavoitteet, joita harjoitellaan jatkuvasti (Hellström ym. 2015, 25). Koulussa opitaan sosiaalisia taitoja, ja ne ovat välttämättömiä yhteiskunnassa toimimisen kannalta. Lapsi joka on pienestä pitäen tottunut toimimaan ryhmässä osaa luultavasti toimia ryhmätöissäkin luontevammin. Myös musiikin harrastus on sosiaalista toimintaa. Jo pelkästään soittotunti koostuu oppilaan ja opettajan välisestä vuorovaikutuksessa, ryhmässä vuorovaikutus tapahtuu taas oppilaiden kesken sekä oppilaiden ja opettajan välillä. Lisäksi esimerkiksi kamarimusiikkia tehdessä tai orkesterisoitossa kommunikointi on välttämätöntä kansasoittajien ja kapellimestarin välillä, jotta teoksesta saadaan halutun lainen.

Saloviidan (2006, 64) mukaan ryhmätyön vaatimia sosiaalisia taitoja lapsi oppii luonnollisesti ryhmätyön sivutuotteena. Luultavasti eniten työtä koulujen ryhmätyön uudistamiseksi ovat tehneet veljekset David ja Roger Johnson. Ryhmätyöt ovat usein vaikeita, jos oppilaat eivät osaa työskennellä yhdessä. Tämä voi puolestaan johtaa riitellyyn, syrjintään ja liian nopeisiin päätöksiin. Johnsonit korostivatkin jatkuvan henkilökohtaisten sosiaalisten taitojen ja ryhmätyötaitojen opetteluun tärkeyttä, jos haluaa saada ryhmätyöt onnistumaan. (Saloviita 2013, 132.)

2.1.5 Yhdessä tapahtuva arviointi ja pohdiskelu

Reflektio, eli säännöllinen yhdessä tapahtuva arviointi ja pohtiminen mahdollistavat kokemuksesta oppimisen ja se on yksi tärkeimmistä yhteistoiminnallisen oppimisen vaiheista. Tämä prosessi vahvistaa tiedollista ja yhteistyötaitojen oppimista entisestään, kun omat kokemukset ja ajattelu muunnetaan uusiksi teorioiksi, käsitteiksi ja malleiksi. (Hellström ym. 2015, 95.)

Oman oppimisen arviointia ei voi liiaksi korostaa instrumentti harrastuksessakaan. Oppimaan oppiminen on tärkeä taito musiikki harrastuksessa. Pelkät toistot eivät vie soittoa sen pidemmälle vaan vaaditaan opitun tai opeteltavan asian syvällisempää analysointia ja pohdiskelua. Itse olen pitänyt esimerkiksi aikoinani soittopäiväkirjaa,

johon kirjasin esiin nousseita ajatuksia sekä omasta harjoittelusta että soittotunneilta. Uskon tämän toimineen omalla kohdallani oppimisprosessin vahvistajana.

Hellströmin ja muiden (2015, 140) mukaan jokaisen oppilaan tulisi löytää sekä vahvuuksia että kehittämistä tarvitsevia seikkoja toiminnastaan. Tärkeää on arvioida ja pohtia työn tuloksia, mitä opittiin, miten toimittiin ja mitä olisi voitu tehdä kenties toisin ja mitä huomioida seuraavalla kerralla. Ryhmän yhteinen arviointi alkaa yleensä yleisestä ryhmäprosessien pohdiskelusta ja syvenee kohti kriittisempää oman ajattelun ja toiminnan reflektointia. (Hellström ym. 2015, 25.)

2.2 Yhteistoiminnallisen oppimisprosessin suunnittelu

2.2.1 Oppimisympäristön luominen

Ensinnäkin ohjaajan vastuulla on luoda työskentelylle oppimista tukeva ympäristö. Ympäristö kannattaa luoda mahdollisimman aidoksi, ja asioita tulisi opiskella luonnollisessa asiayhteydessä. Tämän takia tavallinen luokkahuone ei välttämättä ole läheskään aina paras mahdollinen vaihtoehto, vaan ympäröivää yhteiskuntaa tulisi käyttää mahdollisimman paljon oppimisympäristönä.

Työskentelytapojen ja –välineiden suunnittelu on myös osa ympäristön suunnittelua. Kun ryhmällä on riittävästi autonomiaa päättää, missä ja milloin mitäkin tehdään, on hyvä oppiminen mahdollista. Luokissa tämä tarkoittaa esimerkiksi vapautta valita työskentelyssä käytettävät välineet ja materiaali. Ilman vapautta vaikuttaa luovuus ja mielikuvitus eivät pääse valloilleen. Ryhmä- ja roolijaosta sopiminen, aikataulusuunnitelman laatiminen sekä esittely- ja arviointitavasta päättäminen on myös osa ympäristön luomisprosessia. Yhteisten pelisääntöjen sopiminen tapahtuu myös alkuvaiheessa.

Alkuvaiheessa hyvä tutustuminen ja ryhmäytyminen ovat ensi sijaisen tärkeitä. Tämä tuo turvallisuuden tunnetta ryhmäläisille, mikä on edellytys sille, että jokaisella on lupa epäonnistua ja oppia ryhmän avulla. Tämä voi viedä ryhmästä riippuen kauankin aikaa, mutta prosessia on jatkettava niin kauan, kunnes yhteisöllisyys ja positiivinen riippuvuus on syntynyt. (Hellström ym. 2015, 115-117.)

2.2.2 Lämmittelystä kohti tavoitteiden luomista

Oppimistilanne on hyvä aloittaa aina lämmittelyvaiheella, joka voi olla esimerkiksi mielikuvaharjoitus, rentoutus, peli, leikki tai pienryhmäkeskustelu. Lämmittelyn tarkoituksena on irrottaa oppija edellisestä vaiheesta (esimerkiksi opetustuokio, välitunti, viikonloppu), luoda mukava ilmapiiri ja tuoda oppilas henkisesti läsnä olevaksi oppimistilanteeseen. Lämmittely toimii samalla myös motivoinnin luojana. Tutkimukset osoittavat, että oppijan oman kokemusmaailman huomioiminen aloitusvaiheessa toimii tehokkaana tapana saada hänet motivoitumaan tehtävästä. (Hellström ym. 2015, 117-118.)

Lämmittely tuo rutiinia tunnin kulkuun, sekä rentouttaa ilmapiiriä, motivoi ja valmistaa alkavan tunnin aiheisiin. Lasten kanssa on helppo tehdä esimerkiksi erilaisia rytmileikkejä tai jousileikkejä viulutunnin alkuun. Samoja juttuja pystyisi varmasti toteuttamaan myös ryhmän kanssa. Koko ryhmän tai opettajan ollessa uusi ryhmäytymiseen kannattaa käyttää tarpeeksi aikaa. Hyvä ryhmäytyminen auttaa jatkossa tuntien pitämisessä, kun jokaisella ryhmäläisellä on avoin ja turvallinen tunnelma tunnilla.

Vuoden 2014 opetussuunnitelman perusteissa oppilas kuvataan aktiivisena, joka asettaa itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa tavoitteita ja ratkaisee ongelmia. Uusien tietojen ja taitojen lisäksi hän oppii refleктоimaan oppimistaan, kokemuksiaan ja tunteitaan. (Hellström ym. 2015, 90.) Ryhmällä on suuri merkitys oppimisessa, joten yhteisten tavoitteiden ja päämäärän löytäminen on tärkeää onnistumisen kannalta. Yhdessä mietitään myös ongelmat, joihin halutaan löytää vastaukset. Tärkeää on huomioida jokaisen oppilaan lähtötaso.

Motivoinnin kannalta paras tapa lähteä liikkeelle, on oppilaan tarttumapinnan kartoittaminen, eli mitä hän entuudestaan tietää opiskeltavasta asiasta ja mitä hän haluaa tietää lisää. Ristiriidan synnyttyä oppilaan päässä syntyy hänelle halu ottaa asiasta selvää. (Hellström ym. 2015, 118.) Opiskelu on siis hyvin oppijälähtöistä ja opettaja toimii ennemminkin ohjaajana oppimistilanteessa.

2.2.3 Yhteistoiminnallinen työskentely

Ryhmien itseohjautuvuus lisääntyy ajan kuluessa, ja varsinkin alussa ohjaajan rooli on merkittävä. Ryhmän ohjaajan täytyy saada jokaisen ryhmäläisen tuntemaan itsensä tärkeäksi ja käyttämään omia taitojaan ja vahvuuksiaan koko ryhmän eduksi. Taitava ohjaaja on herkkävaistoinen, hallitsee erilaisia tilanteita ja osaa mukautua muutoksiin. Ryhmiä muodostaessa kannattaa ne pyrkiä luomaan mahdollisimman **heterogeeniksi**, eli erilaisiksi, jotta niistä saadaan mahdollisimman paljon irti. (Hellström ym. 2015, 119.) Yhteissoitossa esimerkiksi opettaja voi jakaa tai tehdä stemmat niin, että jokainen oppilas kykenee soittamaan kappaleen ja kullekin oppilaalle on sopivasti haastetta kappaleessa.

Hellströmin ja muiden (2015, 119) mukaan työskentelyn helpottamiseksi kannattaa ottaa käyttöön ryhmäsopimus. Sopimuksessa otetaan huomioon esimerkiksi ryhmän perustehtävä ja erityistehtävät, vetäjä, varavetäjät, eri jäsenten vastuu alueet ja erityistehtävät sekä kokoontumiset. Ryhmän vetäjän kautta voidaan ohjata ja tiedottaa koko ryhmää. Tämä antaa samalla käsityksen lapsille tulevaisuuden työelämästä.

Työskentelyvaiheessa ryhmien tulisi esittää omia tuotoksiaan toisilleen, jotta ryhmäläisten omat ideat jalostuisivat edelleen vertaisarvioinnin pohjalta. Muutenkin jatkuva yhteinen arviointi eli reflektointi on tärkeä osa koko oppimisprosessia. Reflektio voi tapahtua yksin, ryhmissä tai yhdessä koko luokan kesken.

Yhdessä tapahtuvan opiskelun peruseriaatteiden oppiminen vie oman aikansa, ja huolellisella valmistautumisella on suuri merkitys oppimistavoitteiden saavuttamisessa. Kun nämä peruseriaatteet alkavat valjeta oppilaille, voidaan heille antaa myös enemmän vastuuta esimerkiksi tuntisuunnittelussa ja tuntien vetämisessä. Oma ja lasten mielikuvitusta kannattaa hyödyntää suunnittelussa ja ohjaamisessa, sillä se lisää motivaatiota ja parantaa näin oppimista. (Hellström ym. 2015, 119-121.)

Instrumenttiopetuksessa tapahtui se sitten henkilökohtaisina tunteina tai ryhmätunteina opettajan ammattitaidolla ja hänen ohjauksellaan on suuri merkitys. Soitto-oppilaille ei voi kuitenkaan antaa niin paljon vastuuta soittamiseen ja tekniikkaan liittyvissä asioissa. Esimerkiksi oikeiden soittoasentojen löytäminen vaatii opettajan jatku-

vaa huomiointia enkä usko, että lapset pystyisivät auttamaan toisiansa sen ohjaamisessa. Tämä voisi toimia kuitenkin vanhempien oppilaiden kanssa. Sen sijaan lapsille voisi antaa enemmän vastuuta esimerkiksi musiikin perusteiden opettamisessa muille.

2.2.4 Ryhmän lopettaminen

Yhteistoiminnallinen ryhmätyö saattaa kestää yhdestä oppitunnista useisiin kuukausiin. Ryhmätyön päätyttyä arviointi ja johtopäätösten tekeminen on tärkeää, kuten jo aikaisemmin on todettu. Omaa toimintaa tulee arvioida niin ryhmässä kuin julkisesti, ja muiden ryhmäläisten ja opettajan antamat palautteet ovat tärkeä osa oppimista (Hellström ym. 2015, 122).

Kagan (1992) suosittelee Saloviidan (2006, 42) mukaan ryhmäläisille jonkun lopputehävän antamista ryhmätyön loputtua, joka voi olla esimerkiksi valokuvan ottaminen, loppuraportin kirjoittaminen tai kirje jokaiselle ryhmän jäsenelle. Viimeinen opetuokio kannattaa päättää johtopäätösten tekemiseen ja jatkon yhteiseen suunnitteluun. Jatkon suunnittelu yhdessä sitouttaa ja motivoi osallistujia itsenäiseen työskentelyyn. Tämä auttaa myös motivoitumaan paremmin seuraavalla kerralla. Kun osallistujat tietävät miten jatkossa toimitaan ja he itse pääsevät vaikuttamaan toimintaan, pystytään motivaatiota pitämään hyvin yllä. (Hellström ym. 2015, 123.)

3 Ryhmäopetus klassisen musiikin instrumenttiopetuksessa

3.1 Ryhmäopetus osaksi instrumenttiopetusta?

Soitonopetus on kautta aikojen perustunut kahdenkeskiseen opettajan ja oppilaan väliseen vuorovaikutukseen. Yksilöopetus on tuottanut ja tuottaa yhä edelleen eri instrumenttien virtuooseja ja musiikin ammattilaisia. Nykyäänkin suurin osa opetuksesta toteutuu yksilöopetuksena, mutta musiikkiopistojen ja yksityisten musiikkioppilaitosten tarjontaa selatessani sekä kuulopuheiden kautta olen huomannut, että instrumenttien ryhmäopetusta on yhä enemmän saatavilla. Miksi ryhmäopetus yleistyy, vaikka nykyinen systeemi on havaittu toimivaksi?

Ensinnäkin yksi osasy syy ryhmäopetuksen lisääntymiselle on raha. Ryhmäopetus on yksinkertaisesti yksilöopetusta halvempaa, ja siksi myös ehkä joillekin perheille se ainoa mahdollinen keino aloittaa soittoharrastus. Esimerkiksi Tampereen Suzukikoulu tarjoaa 45 minuutin soittotunteja lukukausihintaan 700 euroa/lukukausi. Yhteensä vuodessa hintaa soittotunneille tulisi siis 1400 euroa. Sama musiikkioppilaitos tarjoaa myös saman pituisia paritunteja, jolle kaksi oppilasta voi osallistua samanaikaisesti. Silloin hinta on 480 euroa/lukukausi. Lisäksi Tampereen Suzukikoulu tarjoaa kouluikäisten harrasteryhmiä, joissa instrumentin opiskelun voi aloittaa 2-4 hengen pienryhmissä hintaan 350 euroa/lukukausi. Tällöin soittotuntien pituus vaihtelee osallistujamäärän mukaan 45 minuutista 60 minuuttiin. (Tampereen Suzukikoulun hinnasto lukuvuosi 2016-2017, n. d.)

Toisekseen soitonopetteluun kuuluu pitkäjänteinen ja keskittymiskykyä vaativa harjoittelu, joka on usein kotona yksin soittimen kanssa tapahtuvaa puurtamista. Soittoharrastukseen kun ei esimerkiksi monen muun suosituksen tavoin, kuten joukkueurheiluun, sisälly samanlaista kaveriporukkaa ja yhdessä opettelu. Onhan klassisella puolella Mupet ja orkesterit, mutta pääsääntöisesti soittaminen ja harrastaminen tapahtuvat yksin. Tämä näkyy erityisesti teini-iässä, jossa ystäväpiirin merkitys vielä entisestään korostuu. Siksi monissa musiikkiopistoissa saattaa olla pulaa vanhemmista soittajista ja lopettavilta teini-ikäisiltä kysyttäessä soittoharrastuksen lopettamisen syytä, on siskonikin aikoinaan todennut: soittamista täytyy harrastaa yksin, urheilua (tai jotain muuta) kavereiden kanssa.

Voitaisiinko siis ryhmäopetuksen avulla motivoida ja sitouttaa lapsia ja nuoria entistä paremmin soittoharrastuksen pariin? Mutta säilyykö taso? Pystytäänkö ryhmäopetuksella yhtä lailla tuottamaan näitä samoja musiikin ammattilaisia? Voisiko ryhmäopetuksesta ylipäätään olla jotain hyötyä?

3.2 Mitä uudet opetussuunnitelmat sanovat?

Musiikissa opetushallituksen laatimaa taiteen perusopetusta annetaan joko **laajan** tai **yleisen oppimäärän** mukaan. Opetushallitus laati uudet opetussuunnitelmat sekä yleiseen että laajaan oppimäärään 20.9.2017, ja ne otetaan käyttöön 1.8.2018 alkaen.

Koska opetussuunnitelmat ovat uusia, opiskelijat jotka ovat aloittaneet opintonsa ennen 1.8.2018 voivat suorittaa opintojaan aikaisempien opetussuunnitelmien mukaisesti, kuitenkin enintään 31.7.2021 saakka. (Opetushallitus, Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2017.) Opetushallituksen esittämien opetussuunnitelmien pohjalta jokaisen musiikkioppilaitosten tulee laatia vielä oma opetussuunnitelmansa (Yleinen ja laaja oppimäärä 2017, 3).

Yleisen oppimäärän (2017, 41) ja laajan oppimäärän (2017, 47) opetussuunnitelmissa opiskelu nähdään hyvin opiskelijalähtöisenä ja opetuksen tavoitteena on luoda edellytykset hyvän musiikkisuhteen syntymiselle. Yleisen oppimäärän opetussuunnitelmassa korostetaan oppilaan omaehtoisen musiikin harrastamisen tukemista, ja opetuksen valmiuksia luoda edellytykset musiikin elämänikäiselle harrastamiselle (Yleinen oppimäärä 2017, 41). Laajassa oppimäärässä opiskelu nähdään itsenäisempänä ja syvällisempänä. Opetuksen tulee antaa valmiuksia musiikin itsenäiseen harrastamiseen ja mahdollisiin musiikkiopintojen jatkamiseen muilla koulutusasteilla. Muutenkin oppilasta tulee rohkaista luovaan ajatteluun ja uusien ratkaisujen etsimiseen. (Laaja oppimäärä 2017, 47.)

Opetussuunnitelmissa on huomioitu vuorovaikutus- ja sosiaalisten taitojen tärkeys, joita musiikin opiskelun on tarkoitus tukea. Yleisessä (2017, 41) ja laajassa oppimäärässä (2017, 47) ei kuitenkaan ole erillistä mainintaa instrumenttiopetuksen ryhmäopetuksen toteuttamisesta, vaan yhdessä tapahtuva toiminta nähdään lähinnä yhteismusisointina. Yhteismusisointi on tärkeä osa opintoja erityisesti laajassa oppimäärässä (Laaja oppimäärä 2017, 49).

Yleisessä oppimäärässä työtapoja valitessa on huomioitava oppimäärän tavoitteiden lisäksi oppilaiden tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Työtapojen ja opiskeluympäristön valinnan tulee mahdollistaa monipuolinen työskentely, tapahtuu se sitten itsenäisesti tai yhteistyössä toisten kanssa. Työtapojen valinnalla voidaan vahvistaa oppilaan motivaatiota ja itseohjautuvuutta. Lisäksi opetussuunnitelmassa korostetaan oppilaan oman työskentelyn suunnittelun ja arvioinnin tärkeyttä. (Yleinen oppimäärä 2017, 44.)

Laajassa oppimäärässä painottuu enemmän oppilaan henkilökohtainen ohjaus, mutta oppilaalle on annettava myös mahdollisuus monimuotoiseen yhteistoiminnalliseen

musiikin tekemiseen ja opiskeluun. Opetusta suunniteltaessa on huomioitava musiikin opiskelun tavoitteellisuus ja oppimista edistävät työtavat, joiden on tarkoitus vahvistaa oppilaan motivaatiota ja itseohjautuvuutta. Kuten yleisessä oppimäärässä, itsearviointi on myös tärkeää oppimaan oppimisen taitoja kehittäessä. (Laaja oppimäärä 2017, 51.)

Tänä päivänä instrumenttiopetus toteutuu pääsääntöisesti yksilöopetuksena, joka johtuu varmasti instrumenttiopetuksen pitkästä historiasta, perinteisistä opetustavoista, ja vielä yksilöopetusta korostavista opetussuunnitelmista. Musiikkiopistoilla on melko vapaat kädet opetuksen toteutuksen suhteen, ja monet musiikkiopistot ovat ottaneetkin ryhmäopetuksen osaksi instrumenttiopetusta.

3.3 Miten ryhmäopetus toteutuu klassisen musiikin instrumenttiopetuksessa tänä päivänä?

Ryhmäopetus ei ole mikään uusi opetusmuoto klassisella puolella, sillä esimerkiksi musiikkiopistoissa ryhmässä toimiminen ja soittaminen on tullut monelle tutuksi jo muskaritunneilta, puhumattakaan orkesteri toiminnasta, kamarimusiikista tai mupe-tunneista. Jos ryhmäopetusta pystytään toteuttamaan jo näin monella osa-alueella opinnoissa, miksei se onnistuisi myös instrumenttiopetuksessa? Voitaisiinko näiltä tunneilta hyödyntää ja soveltaa joitain hyväksi havaittuja toimintatapoja myös instrumenttiopetuksen ryhmätunneille?

Artikkelissa Hyvä ryhmä (Soiva opettajuus 2014) Laivuori, Lazareva ja Palin pohtivat ryhmäopetuksen hyötyjä ja haasteita, ryhmän toimintaa ja tavoitteita sekä hyvää ryhmäpedagogiikkaa opettajan näkökulmasta. Kirjoittajien taustojen pohjalta artikkelissa on perehdytty erityisesti jousisoitinten ryhmäpedagogiikkaan.

Musiikkiopistoissa siirrytään yhä enemmän ryhmäopetukseen varsinkin alkeisopetuksen puolella (Laivuori ym. 2014, 11). Eri musiikkiopistojen opetustarjontaa selatessa huomaa erilaisia soittoryhmiä tai pariopetustunteja 6-8-vuotiaille, eli nimenomaan alkeisopetusta ryhmässä. Esimerkiksi Jyväskylän Musiikkiopiston sivuilla on tarjolla ryh-

mäopetusta tietyissä instrumenteissa. Näitä ovat kantele, viulu, piano, laulu, lyömäsoittimet ja nokkahuilu. Ryhmissä on tarkoitus tutustua instrumenttiin alkeista lähtien, mutta samalla tunnilla opitaan musiikin peruskäsitteitä esimerkiksi liikkuen, laulaen tai maalaten. Opetuksessa käytetään siis toimintamalleja suoraan tai sovellettuna muskarimaailmasta. Oppiminen tapahtuu lasten ehdoin laulaen ja leikkien integroituna liikkeeseen ja muihin taideaineisiin. (Jyväskylän musiikkiopisto, Muskarit, n. d.)

Moni lapsi soittaa musiikkiopistossa orkesterissa tai esimerkiksi jousisoitinryhmässä tai puhallinryhmässä. Yhteismusisointi on tärkeä motivaatiota luova tekijä ja usein lapselle mieluisaa. Yhteismusisoinnin ja ryhmässä tapahtuvan opiskelun avulla lapselle pyritään opettamaan alusta asti, että soittaminen on myös sosiaalista toimintaa. Soitinryhmissä tai lapsiorkestereissa keskitytään yhteismusisointiin mutta ryhmän opettaja saattaa puuttua monesti myös ulkomusiikillisiin seikkoihin, kuten tekniikkaan tai soitto-asentoihin. Opettaja antaa näin siis instrumenttiopetusta ryhmässä, eikä toimi pelkästään kapellimestarina jonka päätehtäviä ovat musiikilliset ja tulkinnalliset asiat. (Laivuori ym. 2014, 11-12.)

Laivuoren ja muiden (2015, 11) mukaan ryhmäopetuksen toteuttamisen ei tarvitse ulottua vain pienempiin soittajiin vaan sitä voidaan hyödyntää myös vanhempien soittajien keskuudessa. Koska varsinkin pidemmällä oleva soittaja tarvitsee yksityistunnit saadakseen parhaan mahdollisen teknisen tuen, yhteiset ryhmätunnit voidaan käyttää esimerkiksi ohjelmiston esittämiseen. Ryhmätunnit voivat olla siis hyvä paikka opetella mm. esiintymistä eikä sen toteuttamiseen aina tarvita sen suurempaa mielikuvitusta. Ryhmätunnit ovat olleet hyödyllisiä omilla ammattipinnoissani, varsinkin esiintymisjännityksen lieventäjänä. Myös omien ajatusten ja kokemusten jakaminen muille samassa veneessä oleville on ollut hyödyllistä ja vapauttavaa.

Ryhmäopetus ei siis ole täysin uusi opetusmuoto instrumenttiopinnoissa, ja sitä tapahtuu musiikkiopistoissa parasta aikaakin. Ryhmäopetus osana instrumenttiopintoja juurtaa juurensa jo 1940-luvulta, jolloin Shinichi Suzuki aloitti lahjakuuskasvatusmetodinsa, joka myöhemmin sai nimekseen Suzuki-metodi. Suzuki-soittotunneilla on läsnä muut soittajat sekä heidän vanhempansa, ja vähintään kerran kuukaudessa järjestetään ryhmätunti, jossa orkesterisoitinta opiskelevat lapset voivat harjoitella ja kerrata eri kokoonpanoissa soittotunneilla opittua ohjelmistoa. (Winberg 1980, 34.) Suomessa taas Mauno Järvelä on kehittänyt näppäripedagogiikan, jossa eri tasoiset ja

ikäiset soittajat pystyvät musisoimaan yhdessä. Yhteismusisointi luo elämyksiä soittajilleen ja samalla soittaja oppii tärkeitä yhteismusisoinnin kommunikointi välineitä, kuten kuuntelemista ja katsekontaktia. (Järvelä 2014, 40.)

3.4 Hyvä ryhmäpedagogi

Ryhmäopetus vaatii opettajalta erilaista lähestymistapaa verrattuna yksilöopetukseen. Soittimen hallinnan lisäksi opettajalta vaaditaan taitoa hallita ryhmää ja sen dynamiikkaa. Kaikille muusikoille yksityisopetustilanne on jo tuttua omien soittotuntien kautta, ja nykyäänkin musiikkipedagogien koulutuksessa pääpaino kohdistuu yksilöopetukseen. Moni pedagogi joutuu ryhmäopetus tilanteeseen vasta varsinaisessa työelämässä. Hyvä ryhmäpedagogiikka vaatii paljon kokemusta, pedagogista herkkyyttä sekä opetuskokemusta ryhmistä. Pedagogisella herkkyydellä tarkoitetaan kykyä tunnistaa oppilaan tai ryhmän tarpeita ja löytää niitä keinoja millä jokainen oppija oppii parhaiten ja pystyy näin kehittymään soittajana. Hyväksi ryhmäpedagogiksi kasvaminen on koko ajan kehittyvä prosessi, joka vie oman aikansa.

Ryhmän ohjaajalla on suuri merkitys ryhmän toimivuuden kannalta ja taitava opettaja osaa mukautua tilanteen mukaan ohjaamansa ryhmän tarpeisiin. Alkuvaiheessa opettajalla on tärkeä rooli positiivisen ryhmäidentiteetin synnyssä, erityisesti silloin kun ryhmäläiset eivät tunne toisiaan. Opettajan vastuulla on myös luoda oppimisympäristöstä turvallinen ja luottamuksellinen. Auktoriteetin ylläpito ja kyky selvittää konfliktitilanteita on todettu osaltaan lisäävän myös ryhmäläisten turvallisuuden tunnetta. (Laivuori ym. 2014, 11-13.)

Ryhmätoiminta on ihmiselle luontaista ja ryhmä opettaa meille tärkeitä sosiaalisia taitoja. Aina ryhmätyöskentely ei ole kuitenkaan helppoa tai edes hauskaa. ”*Ryhmä vaatii paljon, mutta parhaimmillaan se myös antaa paljon jäsenilleen.*” (Laivuori ym. 2014, 11.) Toiset saattavat jännittää ryhmässä toimimista ja varsinkin ryhmän edessä esiintyminen voi olla jollekin ylivoimaista. Hyvä ryhmäpedagogi osaa luoda oppimisympäristön tunnelman vapautuneeksi ja rennoksi. Avoimuus on tällöin avainasemassa ja jännityksestä olisikin hyvä puhua porukalla ryhmäläisten kesken.

3.5 Miksi ryhmäopetus?

Nykyinen taloudellinen tilanne on osasyynä ryhmäopetuksen lisääntymiseen soitonopetuksessa. Samalla on kuitenkin huomattu sen toimivan hyvin motivaation lähteenä ja tuovan muitakin oppimisen etuja, kuten vuorovaikutustaitoja ja vertaisoppimista. (Olsonen 2012, 44.) Ryhmä on myös erinomainen paikka vertaisoppimiselle. Kavereiden kanssa voi vaihtaa esimerkiksi vinkkejä teknisiin tai tulkinnallisiin asioihin. Ryhmässä havainnoidaan myös omaa soittoa suhteessa muihin soittajiin. (Pajunen 2016.)

Ryhmä opettaa meille sosiaalisia taitoja ja vuorovaikutustaitoja, mutta ryhmässä opitaan myös monia tärkeitä soittamiseen liittyviä taitoja. Näitä ovat esimerkiksi yhteissoitto ja oman soiton tarkka kuuntelu, kun muiden soiton seasta pitää tunnistaa oma stemma ja sointi. Yhteissoittotaitoja sekä kuuntelemisen ja hiljaisuuden taitoja lapsi tulee usein tarvitsemaan myös tulevaisuuden orkesterisoitossa, joten ryhmätunnit toimivat hyvänä harjoituksena tähän. (Laivuori ym. 2014, 11.)

Monille lapsille harrastuksen kaveripiiri toimii eräänlaisena motivaation lähteenä jatkaa soittoharrastusta. Instrumentin soitto ja harjoittelu on usein pitkäjänteistä itsenäistä työskentelyä, joten ryhmässä toteutettava opetus voi tuoda mukavaa vaihtelua lapsen soittoharrastukseen. Yksilöopetus on ollut vallitseva opiskelumuofo Suomessa, mutta esimerkiksi Tanskassa ja Venezuelassa musiikkikasvatusjärjestelmä perustuu huomattavasti enemmän ryhmässä työskentelyyn. Näissä maissa saman opettajan ja saman instrumentin soittajien ryhmätunnit on koettu erittäin onnistuneiksi, niin soitinpedagogisesti kuin motivaation näkökulmasta.

Ryhmän jäsen saa muilta ryhmän jäseniltä myös tukea. Oppimiskokemusten jakaminen muiden samassa tilanteessa olevien kanssa auttaa jaksamaan myös vaikeiden paikkojen yli. (Olsonen 2012, 44-45.) Esimerkiksi esiintymisjännitykseen voi saada vertaistukea ryhmästä ja sitä voidaan harjoitella helposti ryhmätunneilla muiden oppilaiden kanssa. Oppiminen on prosessi ja instrumentin soitto ja harrastus vaativat pitkäjänteisyyttä. Tällöin vertaistuesta voi olla apua lapselle tai nuorelle.

Samalla kun ryhmäopetus säästää rahaa, voidaan sen katsoa myös säästävän opettajien aikaa. Kun ryhmätunneilla keskitytään yhdessä saman asian läpikäymiseen, voi-

daan yksilötunneilla keskittyä oppilaan henkilökohtaisiin tarpeisiin. Tämä vaatii kuitenkin räätälöintiä opettajalta ryhmätuntien suunnitteluun: kuinka löytää yhteinen kaikille sopiva läpikäytävä asia? (Laivuori ym. 2014, 14.) Olsosen (2014, 45) mukaan ryhmäopetuksessa ryhmäläisten olisi hyvä olla samalla tasolla soittotaitojensa suhteen.

3.6 Ryhmäopetuksen haasteita

Yksi haastavimmista asioista ryhmäopetuksessa on varmastikin jokaisen oppilaan tasapuolinen huomioiminen. Kuinka huomioida ja auttaa kutakin oppilasta itse tunnilla, mutta myös kuinka valmistella ryhmätunnilla käytettävä materiaali kullekin oppilaalle sopivaksi? Homogeenisyyttä on hyvä suosia, mutta yksilöllisiltä eroavaisuuksilta on vaikea välttyä. Entäpä kuinka pitää huoli siitä, että kukin oppilas saa myös tarpeeksi yksilöllistä palautetta? Tämä vaatii opettajalta etukäteen enemmän tunnin ja materiaalin suunnittelua.

Lapsiryhmässä on usein yksi tai useampi lapsi, jonka käytös on opettajan näkökulmasta ei-toivottua. Lisäksi erilaiset käyttäytymishäiriöt ovat yleistyneet ja eri alojen opettajat tarvitsevatkin yhä enemmän tietoa ja taitoja, kuinka toteuttaa opetus tällaisten oppilaiden kanssa. Kyrönsepän, Hirnin ja Humpilan (2014, 19) mukaan tuntisuunnitelman vaihtelevuudella, monipuolisella ja toiminnallisella tekemisellä sekä vastuun ja tehtävien antamisella voidaan kuitenkin lisätä lapsen toivottua käytöstä ryhmässä. Ei-toivottuun käyttäytymiseen on puututtava ryhmäopetuksessa heti, jotta muut lapset eivät ala matkia käytöstä. Ei-toivottuun käytökseen puuttuminen koko ajan vie myös huomiota pois muilta ryhmäläisiltä ja syö opettajan energiaa.

Koska ryhmäopetuksessa pelkästään ryhmän hallinta vie opettajan aikaa henkilökohtaisesta ohjaamisesta, on tärkeää, että jokainen oppilas saisi ryhmäopetuksen lisäksi henkilökohtaisia soittotunteja. Soittotunneilla oppilas saa opettajan täyden huomion ja tunnilla voidaan keskittyä kunkin oppilaan henkilökohtaisiin tarpeisiin. Esimerkiksi jousisoittimissa soittoasennon (sekä soitin- että jousikäsi) seuraaminen ja korjaaminen ovat ensi sijaisen tärkeitä soittoharrastuksen alkuvaiheessa ja se vaatii opettajalta jatkuvaa huomiointia. Haastavuudeltaan tunnin pitää olla sellainen, että jokainen oppilas saa onnistumisen kokemuksia. (Laivuori ym. 2014, 14.)

Ryhmätunneilla jokaisella lapsella on joku instrumentti. Lapselle on usein vaikeaa pidellä soitinta ja olla hiljaa. Jotkut lapsista taas saattavat olla huomion kipeitä ja se purkautuu esimerkiksi soitinta soittamalla, silloin kun se ei ole sallittua. (Yli-Mäyry, Lehto & Lehtola 2014, 21.) Ryhmätuntien ensimmäisestä tunnista lähtien onkin tärkeää luoda säännöt lapsille, milloin soitetaan ja milloin taas kuunnellaan. Kun säännöt ovat selvät alusta asti, saadaan tunnin kulusta tehokkaampaa, ja opettajakin säästyy turhalta meteliltä ja äänen korottamiselta.

Ryhmäopetus kuormittaa opettajaa tietyssä mielessä enemmän kuin yksilöopetus. Vilkkaille oppilaille tunnin täytyy olla riittävän nopeatempoinen, kun taas rauhalliset ja hiljaiset oppilaat saattavat tarvita enemmän aikaa. (Laivuori ym. 2014, 15.) Tuntisuunnittelu vaatii näin enemmän räätälöintiä, kun oppilaiden yksilölliset tarpeet on huomioidava.

Ryhmäopetuksessa positiivisen ryhmähengen syntyminen on tärkeää opettajan ja oppilaiden välille. Yli-Mäyry ja muut (2014, 21-25) korostavat ryhmänohjaajan positiivisen tunnelman välittymistä oppilaille, kun ohjaaja pitää ryhmästään, se todennäköisesti myös välittyy oppilaille vahvistaen yhteishenkeä. Kun yhteishenki on kohdillaan, on itse työskentely varmasti myös mieluista molemmille osapuolille ja se osaltaan lisää myös motivaatiota.

3.7 Ryhmäopetuksen tulevaisuus?

Suomessa musiikkikasvatusjärjestelmä on hyvin ainutlaatuinen koko maailmassa, sillä musiikkioppilaitokset nauttivat valtiollisesta ja kunnallisesta tuesta. Tämä järjestelmä takaa tasa-arvoisen musiikin opiskelun ja antaa valmiudet tarvittaessa myös ammattiotintoihin. Mutta pystyykö valtio jatkossakin tukemaan tämän uniikin järjestelmän?

Opetus- ja kulttuuriministeriön lausunnosta valtion talousarvioksi ja julkisen talouden suunnitelmaksi vuosille 2016-2019 käy ilmi, että kulttuurin ja taiteeseen arvioitu määrärahataso alenee vuoteen 2019 mennessä 17 miljoonalla eurolla. Toisaalta hallituksen kärkihankkeeseen, jolla pyritään parantamaan taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta, on varattu erikseen 10 miljoonaa euroa. Hankkeen tarkoituksena on lisätä

myös lasten ja nuorten tasavertaista mahdollisuutta osallistua taiteeseen ja kulttuuriin. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015).

Nykyisessä taloudellisessa tilanteessa ryhmäopetuksella pystyttäisiin vastaamaan ainakin säästötoimenpiteisiin opetuksen ollessa halvempaa yksilöopetukseen verrattuna. Rahalla on ollut osasyynsä ryhmäopetuksen lisääntymiseen, kuten aiemmin on jo todettu, ja se tulee tulevaisuudessa varmasti yhä enemmän yksilöopetuksen rinnalle.

Ryhmäopetuksella ja sitä kautta yhteisöllisyydellä pystytään varmasti osaltaan motivoimaan oppilaita, ja näin jatkamaan lapsen soittoharrastusta. Olsonenkin (2012, 42-43) korostaa harrastuksissa luodun ystäväpiirin ja yhteisen tekemisen tärkeyttä lapsille ja nuorille. Lapsilla on tänä päivänä paljon harrastuksia. Lapsen kasvaessa harrastukset usein vähenee ja nuorelle jää yksi harrastus mihin panostetaan. Musiikkiopistojen on pyrittävä tarjonnallaan vastaamaan tähän kilpailuun.

Ryhmäopetus ei varmastikaan tule täysin syrjäyttämään yksilöopetusta, vaan se nähdään ennemminkin yksilöopetuksen rinnalla tukemassa oppimista. Taiteen yleisen ja laajan oppimäärän opetussuunnitelmissa on maininta musiikin opiskelun tavoitteellisuudesta ja opetuksen valmiuksista antaa riittävät mahdollisuudet myös mahdollisiin ammattiopintoihin (Yleinen ja laaja oppimäärä 2017, 10). Näin ollen yksilötunnit instrumenttiopinnoissa ovat välttämättömiä, jotta nämä kohdat opetussuunnitelmissa toteutuisivat.

4 Tutkimuksen toteuttaminen

Opinnäytetyössäni tutkin, kuinka ryhmäopetusta toteutetaan tämän päivän klassisen musiikin instrumenttiopetuksessa. Tutkin mitä ryhmäopetuksen toteuttaminen vaatii opettajalta, sekä mitä hyötyjä ja haittoja ryhmäopetuksessa on. Ryhmäopetukseen liittyvä kirjallisuus yleisesti koulumaailmasta sekä instrumenttiopetuksen puolelta on ollut suuressa roolissa myös itse tutkimuksessa. Ryhmäopetus instrumenttiopetuksessa on kuitenkin vielä melko uusi asia tällä alalla, ja tuntuu että aiheeseen liittyvää kirjallisuutta ei ole vielä niin paljon ja käytännön esimerkkejä on vähän. Tämän takia teetin

kyselyn ja yhden haastattelun työelämässä oleville instrumenttiopettajille, jonka avulla kartoitin heidän ajatuksiaan ja kokemuksiaan ryhmäopetuksesta. Haastatteleamalla opettajaa kenellä tiesin olevan kokemusta ryhmäopetusta, varmistin että saan tutkimukseeni kokemuksia ryhmäopetuksen toteuttamisesta.

4.1 Laadullinen tutkimus

Tutkimukseni on tutkimusmenetelmältään **laadullinen** eli **kvalitatiivinen**. Kyselyn ja haastattelun käyttäminen tekee tutkimuksestani laadullisen. Näiden menetelmien lisäksi muut lähteet, kuten kirjallisuus on toiminut aineistona tutkimukseni toteuttamisessa.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä. Tutkimuksessa pyritään selvittämään ilmiön merkitystä ja tarkoitusta sekä saamaan kokonaisvaltainen ja syvempi käsitys ilmiöstä. Käytännössä tämä tarkoittaa tilan antamista tutkittavien henkilöiden näkökulmille ja ajatuksille sekä perehtymistä tutkittavaan ilmiöön, ja siihen liittyviin ajatuksiin, tunteisiin ja vaikuttimiin. Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä siis selittämään laajasti yleistettäviä ilmiöitä tai antamaan mahdollisimman kattavaa kuvaa jonkin ilmiön esiintymisestä. Menetelmät laadullisessa tutkimuksessa voivat olla mm. osallistava havainnointi, vapaamuotoinen haastattelu, ryhmäkeskustelut ja omaelämäkertojen käyttö. Näiden menetelmien lisäksi laadullinen tutkimus käyttää paljon erilaisia dokumentteja, kuten lehtiä, kirjoja ja tv-ohjelmia. Johtopäätökset tehdään ilman tilastomatemaattisia keinoja, vaikka niitäkin voidaan jossain määrin käyttää, esimerkkinä prosenttiluvut. (Hirsjärvi & Huttunen 1995, 179-202.)

Laadulliset tutkimukset ovat usein hypoteesittomia. Tutkimuksen toteuttamisessa tarvitaan taustateoriaa, mutta teoria voi olla myös päämääränä. (Eskola & Suoranta 1998, 19, 81.) Aineiston keräämisessä käytetään yleensä harkinnanvaraista otantaa. Tutkittavia yksiköitä ei valita paljon ja tutkiminen tapahtuu perusteellisesti, jolloin aineiston laatu on tärkeää. Aineisto pyritään valitsemaan tarkoituksenmukaisesti ja teoreettisesti perustellen. (Eskola & Suoranta 1998, 60-61.)

4.2 Puolistrukturoitu haastattelu

Tiedonkeruumuotona haastattelu on yksi käytetyimmistä. Haastattelun menetelmänä on hyvin joustava, ja sopii näin erilaisiin tutkimustarkoituksiin. Haastattelun hyötyjä ovat esimerkiksi se, että vastauksia voidaan selventää haastattelu hetkessä ja voidaan myös syventää saatavia tietoja pyytämällä perusteluja mielipiteille. Haastattelun haittoja tutkimustarkoituksena ovat sen aikaa vievyys sekä haastatteluaineiston analysoinnin, tulkinnan ja raportoinnin ongelmallisuus, sillä valmiita malleja ei ole tarjolla. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 35-35.)

Puolistrukturoitu haastattelu eli **teemahaastattelu** on haastattelumenetelmä, jota käytetään laadullisessa tutkimuksessa. Haastattelu on keskustelunomainen, ja esitettävät kysymykset on laadittu etukäteen, joskin niiden paikkaa voi vaihdella niin halutessaan. Kysymyksiä voi jättää myös pois tai lisätä. Teemahaastattelussa on näin enemmän määritelty rakenne kuin avoimessa haastattelussa, mutta väljempi rakenne kuin strukturoidussa haastattelussa. (Alastalo 2005, 67.) Teemahaastattelu nimensä mukaisesti kohdistuu tiettyihin teemoihin, joista keskustellaan (Hirsjärvi & Hurme 2011, 47).

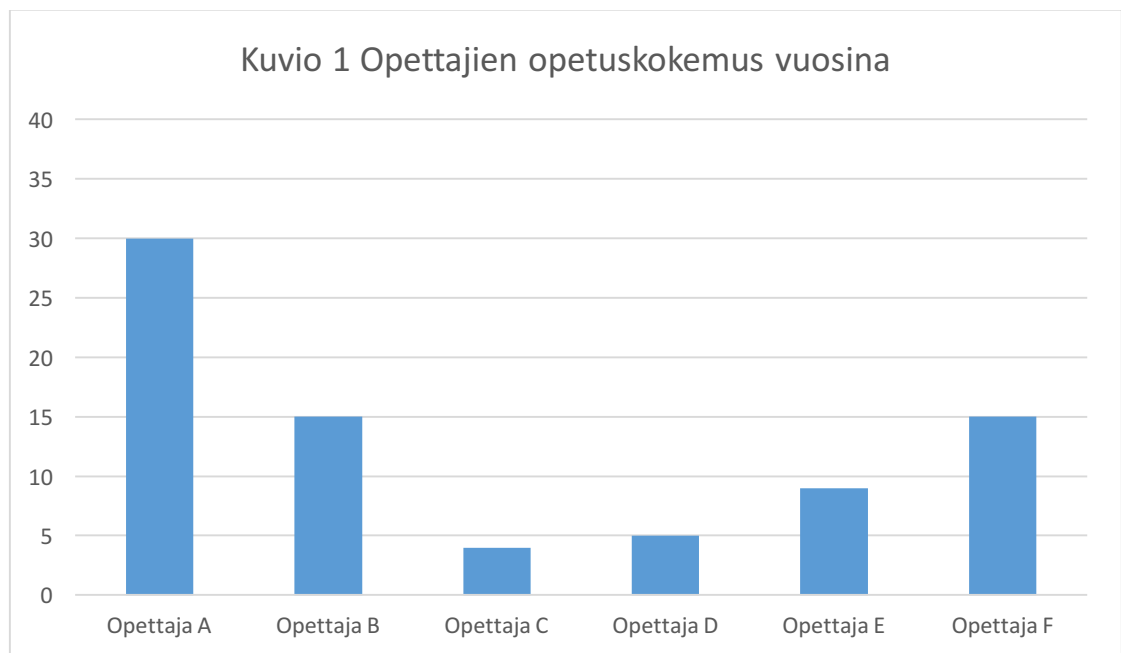
Valitsin teemahaastattelun haastattelumuodoksi, sillä teemana oli nimenomaan ryhmäopetus instrumenttiopetuksessa, lisäksi halusin haastattelusta enemmän keskustelunomaisen. Aineiston äänitin haastateltavan suostumuksella. Kun aineisto on kerätty haastattelussa, tutkija joko litteroi eli puhtaaksikirjoittaa haastattelun, tai koodaa päätelmiä ja teemoja suoraan tallennetusta aineistosta. Litterointi on näistä yleisempi, ja se on helpointa, kun haastateltavia on vain muutama ja kun haastattelu ei ole kestänyt pitkään. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 138.) Myös itse käytin litterointia, ja se auttoi aineiston analysoinnissa.

4.3 Kysely ja haastattelu instrumenttiopettajille

Tein kyselyn jo työelämässä oleville soitonopettajille, jolla halusin kartoittaa opettajien ajatuksia, kokemuksia ja mahdollisia ennakkoluuloja ryhmäopetusta kohtaan. Halusin myös selvittää opettajien valmiuksia toteuttaa instrumenttiopetusta ryhmässä. Pyrin saamaan vastauksia sekä nuoremmilta, että vanhemmilta opettajilta, ja selvittämään

onko heidän ajatuksissa eroavaisuuksia. Kyselyn lähetin eteenpäin neljän eri musiikkiopiston opintotoimistoihin, jotka välittivät kyselyn eteenpäin opettajille. Vastauksia sain yhteensä 5. Lisäksi haastattelin pianonsoiton opettajaa, kenellä tiesin olevan jo kokemusta ryhmäopetuksesta, ja liitin sen osaksi tutkimustani. Haastattelussa käytin pohjana samoja kysymyksiä kuin kyselylomakkeessa musiikkiopistoille.

Opettajat A, B, C, D ja E vastasivat kyselyyn kirjallisesti. Opettaja F oli taas haastateltavana. Opettaja A opettaa viulua sekä alttoviulua ja opetusuraa on takana noin 30 vuotta. Opettaja B opettaa pianonsoittoa ja opetusvuosia on noin 15 vuotta. Opettaja C ja D toimivat myös pianonsoitonopettajina. Opettaja C on opettanut 4 vuotta ja opettaja D puoli vuotta valmistuttuaan sekä viimeiset 5 vuotta valmistuneena ja opintojen ohella. Opettaja E on toiminut sellonsoiton opettajana päätoimisesti 5 vuotta, sekä opintojen ohella vuodesta 2008 alkaen. Opettaja F on toiminut opetuslalla 15 vuotta ja on nykyään pianonsoitonopettaja ja rehtori.

5 Tulokset

5.1 Opettajien valmiudet toteuttaa ryhmäopetusta

Opettajista kaikki paitsi opettaja C olisivat valmiita toteuttamaan ryhmäopetusta oman instrumenttinsa opetuksessa. Hänen mielestään instrumentin soittamisessa on

omat yksilölliset haasteensa jokaisella oppilaalla, joten ryhmässä olisi haastavaa huomioida kaikki oppilaat ja antaa tarpeeksi yksilöllistä ohjausta. Kaikki opettajat pitivät yksilöllisiä soittotunteja välttämättöminä tavoitteellisessa instrumentin opiskelussa, ja ryhmäopetuksen vain lisänä yksilöopetuksen rinnalla. Myös kaikki olivat yhtä mieltä, että ryhmäopetuksessa oppilaiden tulisi olla samalla tasolla musiikillisilta valmiuksiltaan. Opettajat A, B, D ja E pitivät ryhmäopetuksen toteuttamista osana alkeisopetusta hyvänä ideana.

Ainoastaan ryhmäopetuksessa oleminen pianistien kohdalla sopii mielestäni tavoitteellisessa musiikin opiskelussa vain aloittelijoille ja silloinkin melko pienille (n. 4-8v.). Heidän kanssaan aloittaminen leikinomaisesti onnistuu hyvin myös parina tai pienessä ryhmässä, mikäli ovat suurin piirtein saman ikäisiä ja musiikilliset valmiudet eivät ole hirveän kaukana toisistaan. Tässä tapauksessa yhdessä aloittaminen voi hyvinkin tukea heidän opiskeluaan alkuvaiheessa. Myöhemmin tulee joka tapauksessa eteen yksilöllisiä eroja yhä enemmän, jolloin ei ole mielestäni mielekäästä oppimisen kannalta pitää ryhmässä. (Opettaja B)

Vanhempien oppilaiden kohdalla opettajat B ja D mainitsivat ryhmätunnit yhteissoittoprojektit, joilla kuunneltaisiin toisten soittoa. Tämä toisi vaihtelevuutta opetukseen ja motivaatiota opiskeluun, sillä myös ryhmässä voidaan opetella monenlaisia taitoja.

Pidemmällä olevien oppilaiden (3/3 tasoisten ja D-kurssia suorittavien) kanssa voitaisiin esimerkiksi kerran kuukaudessa pitää luokkatunti, jossa kuunnellaan toisten soittoa. Se voi lisäksi auttaa esiintymisjännittäjiin ja toisten soiton kuunteleminen voi toimia hyvänä motivaationa omalle harjoittelulle. (Opettaja D)

Opettaja D:n mainitsemasta 3/3 tasosta käytetään nykyään nimeä perustaso 3. Ryhmäkoon puolesta ihanteellisimmaksi ryhmäkooksi todettiin 2-4 oppilasta. Opettajat D ja E eivät ottaisi oppilaita enempää kuin kaksi, jotta oppilaat pystyittäisiin huomioimaan riittävän hyvin ja ryhmädynamiikka toimisi.

Olisin valmis opettamaan ryhmää ja ryhmässä olisi kaksi lasta. Silloin molemmat pystyy huomioimaan yksilöinä. Isommassa ryhmässä ero korostuu, jos joku/jotkut lapsista erottuvat muista temperamentiltaan. Kahden hengen ryhmässä erilaisetkin lapset ovat keskenään yhtä vahvoilla, kun esim. vilkkaita ei ole lukumäärällisesti enempää kuin rauhallisia. (Opettaja E)

Opettaja F on opettanut myös useampaa kuin neljää oppilasta yhtä aikaa, mutta koki olevansa mukavuusalueellansa parhaiten 2-4 oppilaan kanssa. Ryhmä koko riippuu myös opetuksen tavoitteista. Jos tavoitteena on "soitella", ryhmässä hänen mielestään

ryhmässä voisi olla jopa kahdeksankin oppilasta, mutta jos tavoitteena on taas oppia klassisen musiikin tekniikoita ja asioita niin silloin kuusi olisi maksimi. Eritasoiset oppilaat ovat myös taustalla ryhmäkokoja miettiessä.

Olisin valmis antamaan myös ryhmäopetusta 2-3 oppilaan ryhmälle. Isommassa ryhmässä on helposti liian erilaiset oppimisvauhdit ja osa voi turhautua, jos joutuu odottamaan kun neuvotaan muita. (Opettaja A)

5.2 Opettajien kokemuksia ryhmäopetuksesta

Kaikilla paitsi opettaja C:llä ja D:llä oli kokemusta oman instrumenttinsa ryhmäopetuksesta, pääosin alkeisopetuksessa. Opettaja D kuitenkin opettaa tällä hetkellä poppianoryhmää, joka toimii enemmänkin harrasteryhmänä oppilaiden omien klassisen pianon opintojen ohessa. Opetus ei siis ole niin tavoitteellista.

Ryhmäopetuksen toteuttamisesta opettajilla A, B, E ja F oli pääosin positiivisia kokemuksia. Opettaja B oli käynyt ryhmätunneilla läpi pianonsoiton alkeita, nuotinluvun opettelua myös pelien ja leikkien avulla, prima vistaa, asteikkosoittoa ja yhteissoittonversioita sointumerkkien ja melodian pohjalta. Opettaja F oli käynyt ryhmätunneilla läpi perussykkeen opettelua, varsinkin alkeisopetuksessa, sekä kouluikäisten aloittelijoiden ja pidemmällä olevien oppilaiden kanssa stemmamarjoittelua. Opettaja F piti tärkeänä, ja pyrki omassa opetuksessaan, että joka tunnilla olisi jotain jossa kaikki olisivat yhtä aikaa pianon äärellä.

Myös opettaja E pyrki soitattamaan lapsia yhtä aikaa mahdollisimman paljon. Jousiharjoituksia hän oli käynyt erikseen oppilaiden kanssa ja keksinyt vilkkaille lapsipareille jotain oheispuuhaa, jota toinen tekee sillä välin, kun toista ohjataan. Lisäksi opettaja E mainitsi vanhempien hyödyntämisen harjoituksissa.

Minulla oppilaiden vanhemmat ovat lapsen iästä riippuen mukana tunteilla ainakin ensimmäisen vuoden, joten olen välillä laittanut lapset tekemään jousiharjoituksia vanhempiensa kanssa ja käynyt auttamassa vuoroon kumpaakin paria - se voi olla jousisoittimiin perehtymättömille vanhemmille aluksi haastavaa mutta silti isoksi avuksi kotiharjoittelussa (Opettaja E)

Opettajat A, E ja F olivat toteuttaneet opetusta ryhmässä sekä oppilaiden soittaessa yksin vuorotellen toisten kuunnellessa sekä yhdessä soittaen. Ryhmässä annettavasta

yksilöllisestä ohjauksesta koettiin ongelmaksi ryhmäläisten yksilölliset keskittymiskyvyt. Opettaja F mainitsi jokaisen ryhmän eroavaisuudet; joidenkin ryhmäläisten kanssa onnistuu se, että yksi soittaa ja toiset kuuntelevat, mutta jos tunnilla on yhtään levotomuutta, tällainen järjestely ei onnistu. Tuntisuunnittelu ja opetustapa pitää suunnitella siis ryhmän mukaan.

Myös opettajalla A oli kokemuksia ei toimivista ryhmistä.

Olen antanut instrumenttiopetusta ryhmälle kansalaisopiston puolella. Jotkut ryhmät toimivat hyvin, oppilaat suunnilleen saman tasoisia ja etenivät suunnilleen samaan tahtiin. Yksi ryhmä taas ei toiminut ollenkaan, joku olisi tarvinnut enemmän ohjausta ja yhden oppilaan keskittymiskyvyn puute tarttui myös muihin. (Opettaja A)

Opettaja E pyrki ryhmiä muodostaessaan varmistamaan, että oppilaat ovat suurin piirtein saman ikäisiä, soittotaitojensa puolesta saman tasoisia ja harjoittelisivat suurin piirtein yhtä paljon, jotta tunnit pystyttäisiin suunnittelemaan haastavuudeltaan sopiviksi jokaiselle oppilaalle. Kun haastetta on tarpeeksi jokaiselle, myös oppiminen on mahdollista. Lisäksi hän koki samaa sukupuolta olevien ja temperamentiltaan samankaltaisten oppilaiden parantavan yleensä ryhmän toimintaa. Hän koki tyttövaltaisessa harrastuksessa pareina soittavien poikien jatkavan todennäköisemmin soittoharrastusta, kuin esimerkiksi pojan, jonka soittoparina on ollut tyttö. Vilkaampien oppilaiden kohdalla opettaja E oli suunnitellut tunnit toiminnallisemmaksi. Leikinomaisempi ote ja ”jutustelu” on hänen mielestään palvellut tässä tapauksessa molempia oppilaita.

5.3 Hyödyt ja haitat ryhmäopetuksessa

Opettaja C ei kokenut ryhmäopetuksessa pedagogisesti hyötyjä, mutta näki siinä muita hyötyjä, kuten sosiaalisuus ja motivointi.

Ryhmäopetuksessa, varsinkin pianisteille, sosiaalisuus ja yhdessä tekeminen voivat tuoda mukavaa vaihtelua, sillä piano instrumenttina on aika yksinäinen soitin, verrattuna moniin orkesterisoittimiin. Kuitenkin tavoitteellisessa instrumenttiopetuksessa yksilötunnit ovat mielestäni välttämättömiä oppilaan kehitystä ajatellen. (Opettaja C)

Hyödyiksi muut opettajat mainitsivat vertaisoppimisen, yhteisöllisyyden, yhdessä soittamisen ilon, motivoinnin, vuorovaikutustaitojen kehittymisen, pulssissa pysymisen,

vertaistuen sekä yhteissoittotaitojen kehittymisen. Opettaja D mainitsi toisten soiton kuuntelemisen antavan näkemyksiä myös omaan soittoon, sekä samalla laajempaa tutustumista esimerkiksi oman instrumentin ohjelmistoon ja säveltäjiin. Opettaja E korosti soittokaverin tärkeyttä lapselle, ja sen että soittaminen on hauskaa yhdessä kaverin kanssa. Parhaimmillaan soittopari innostaa harjoittelemaan enemmän, ja lisäksi se auttaa harjoittelemaan yhteissoittoa alusta asti. Hän koki pareina soittavat pikkuoppilaat usein motivoituneempina kuin yksin tunneilla käyvät oppilaat. Hänen mielestään toinen oppilas voi oppia myös toiselta oppilaalta: ”– *lapset myös oppivat toisiltaan: kun toinen oivaltaa jotain, niin soittoparikin nappaa sen usein nopeammin toiselta lapselta kuin opettajalta*” (Opettaja E)

Opettaja F piti tärkeänä, että yhteissoittotaitoja kehitetään heti lapsen soittoharrastuksen alusta lähtien. Opettaja A mainitsi lisäksi opettajan näkökulmasta hyödyksi ajankäytön, kun jonkun asian voi opettaa yhtä aikaa useammalle oppilaalle. Opettaja F korosti lisäksi sosiaalisuutta ja positiivista ryhmäpainetta.

Sosiaalisuus ehdottomasti! Se että ne lapset tutustuu toisiinsa ja niillä on luultavasti, toivon mukaan, kiva tulla koska siellä on ne tietyt tyypit. Ja hyvässä tapauksessa ryhmäpaine positiivisella tavalla: toi toinen on opinut niin mäkin opin tai hei se on nyt harjoitellut noin hyvin niin mäkin haluan harjoitella sen noin hyvin. Toki tää voi kääntyä myös päinvastoin, että tota jos on hirveän monta sellaista jota ei yhtään kiinnosta tai ei yhtään harjoittele niin saattaa niitä innokkaitakin vähän vetää mukaan siihen. (Opettaja F)

Opettaja B ei kokenut ryhmäopetuksessa mitään haittoja. Muut opettajat mainitsivat haittoiksi eritasoiset oppilaat, ryhmän sisäiset kemia ongelmat sekä opettajan haasteen keskittyä oppilaisiin yhtä aikaa ja antaa tarpeeksi yksilöllistä palautetta ja ohjausta. Lisäksi opettaja C mainitsi ryhmäläisten oman vastuun.

Oma harjoittelu nousee toisaalta vielä tärkeämmäksi ryhmässä, ja se vaatii oppilailta sitoutumista opiskeluun. Jos toinen löysäilee esimerkiksi harjoittelun kanssa ja toinen taas opiskelee ahkerasti. Mitkä vaikutukset tällä on tunnolliseen oppilaaseen? (Opettaja C)

Opettaja E piti haasteellisena soittoasentojen auttamisen, kun kädet eivät riitä auttamaan kahta oppilasta. Omassa opetuksessaan hän oli antanut toiselle oppilaalle jotain muuta tekemistä yhdessä vanhemman kanssa, sillä välin kun hän oli tehnyt jousiharjoituksia toisen oppilaan kanssa. Opettajat D ja F mainitsivat haasteeksi tuntisuunnittelun, joka vaatii enemmän räätälöintiä, varsinkin jos ryhmässä on paljon eritasoisia

oppilaita. Hyvässä tapauksessa tasoerot koettiin kuitenkin motivoivana, jos toinen oppilas haluaa soittaa yhtä hyvin kuin toinen.

– – että sen ryhmän opetuksen suunnitteleminen on joskus vaikeeta, koska lapset edistyy eri tahtia. Et jos ryhmässä on tosi epätasaisesti jakautunut se kuinka nopeasti he oppii, toki siihen voi yrittää aina tehdä sit semmosia tehtäviä että vaikka stemmoja taikka muita että se tasoero pystytään huomioimaan, mutta se vaatii tietenkin suunnittelua. Että se on ikään kuin saattaa olla työläämpää opettaa. (Opettaja F)

Opettaja F ja A mainitsivat lisäksi haitaksi ryhmän negatiivisuuden leviämisen. Opettaja F koki myös lasten suuret luonne-erot haasteena, esimerkiksi todella ujot lapset. Tällainen lapsi voi kokea ryhmässä toimimisen jännittävänä, ja se voi luoda esimerkiksi erilaisia lukkoja tai epäonnistumisen pelkoa. Ryhmässä toimimista voidaan kuitenkin harjoitella ja lapsi voi myös sopeutua tilanteeseen. Lapsi joka on tottunut ryhmässä olemiseen osaa myös toimia luontevammin ryhmässä.

– – ja hyvässä tapauksessa se asiaa alkaa niinku parantua ja tota helpotua myös ehkä muualla kuin vain siellä soittotunnilla. Mutta että se on sellainen mistä, no et on joitain yksittäis tapauksia joille se ei sit vaan ikään kuin ala toimia. (Opettaja F)

5.4 Tulevaisuuden näkemykset ryhmäopetuksesta

Kaikki opettajat uskoivat, että ryhmäopetus tulee osittain lisääntymään osana instrumenttiopetusta. Ryhmäopetus nähtiin kuitenkin yksilötuntien rinnalla tukemassa oppimista ja pidemmällä olevien oppilaiden kanssa yksilötunnit nähtiin välttämättöminä oppimisen kannalta.

Varsinkin omien soittotuntien - vaikka lyhyidenkin - rinnalla kulkeva ryhmätunti vie soittoharrastusta paljon eteenpäin. Sen sijaan tulevien ammattilaisten ja jo vähän pitemmälle ehtineiden harrastajien tarpeita palvelevat parhaiten omat soittotunnit. (Opettaja E)

Opettaja C näki taustalla rahan vaikutuksen, mutta toivoi että musiikkiopistoja ei pakotettaisi ryhmäopetuksen pitämiseen instrumenttiopetuksessa. Opettaja B uskoi ryhmäopetuksen lisääntyvän enemmän alkeisopetuksessa.

Luulen että ryhmäopetus tulee entistä enemmän yksilöopetuksen rinnalle, mutta en usko että se tulee korvaamaan yksilöopetusta. Alkeisopetuksessa voi olla että ryhmäopetus yksilöopetuksen korvaajana tulee lisääntymään. (Opettaja B)

Opettaja D piti yksilötunteja tärkeänä oppilaan kehityksen kannalta ja hän näki ryhmäopetuksen enemmänkin kerran kuukaudessa järjestettävänä luokkatuntina, jossa soitettaisiin omia kappaleita, käytäisiin teknisiä asioita läpi tai opiskeltaisiin osittain myös musiikin perusteita. Hänen mielestään oikean soittotekniikan ja –asennon löytäminen vaatii jatkuvaa huomiointia opettajalta, ja näitä pystytään parhaiten valvomaan henkilökohtaisilla soittotunneilla.

– – itse näkisin ennemminkin ryhmätuntien hyödyntämisen luokkatunteina kerran kuukaudessa, joka vähennettäisiin jokaisen oppilaan omasta soittotunnista. Tälläkin kerran kuukaudessa tapahtuvalla ryhmätunnilla saataisiin siten säästettyä. (Opettaja D)

Opettaja F pohti asiakkaiden valmiutta ryhmäopetuksen lisääntymiseen.

– – asiakkailta kuultua, tai jos mä mietin millaisia asiakkaita meillä käy, niin osa ehdottomasti haluaa yksilöopetusta. Että he kuitenkin tavallaan, mä en tiedä onko se asiakasmassa vielä ihan valmis siihen ryhmäopetukseen. Et osa on joo, osa oikein kysyy sitä, mutta osa selvästi ei halua ryhmään vaan nimenomaan yksityisopetusta. (Opettaja F)

Opettaja F oli myös kuullut ja lukenut, että pääkaupunkiseudulla käytettäisiin enemmän ryhmäopetusta ja jotkut musiikkialan ihmisistä olisivat sitä mieltä, että taiteen perusopetuksen yleisellä puolella pitäisi antaa pelkkää ryhmäopetusta. ”– ja sit siellä on joitain tahoja joissa se toimii ihan älyttömän hyvin se ryhmäopetus ja he tietysti on sit sitä mieltä et se on tosi hyvä juttu” (Opettaja F) Kokemuksella ryhmäopetuksesta on hänen mielestään vaikutusta ryhmäopetuksen asennoitumiseen.

Opettaja F oli sitä mieltä, että ryhmäopetusta kannattaa ehdottomasti lisätä, mutta ei nähnyt mitään syytä sille miksi sen täytyisi korvata täysin yksilötunnit niille ketkä niitä haluavat. Opetustapa riippuu myös asiakkaan toiveista. Hänen mielestään, jos tavoitteet ja etenemistahti ovat hieman matalammalla voi ryhmäopetus palvella hyvin oppilasta. Opettaja F oli vakaasti sitä mieltä, että ryhmässä voidaan myös oppia teknisiä asioita, mutta ei ollut varma siitä, kuinka pitkälle ryhmäopetusta voidaan viedä, jotta saman tasoinen oppiminen kuin yksilöopetuksessa olisi mahdollista.

5.5 Yhteenveto vastauksista

Kyselyn vastauksista ja haastattelusta kävi ilmi, että tavoitteellisessa instrumentin opiskelussa henkilökohtaisia soittotunteja pidetään tärkeänä ja tarpeellisena. Opettajat olivat kuitenkin yhtä lukuun ottamatta valmiita toteuttamaan ryhmäopetusta omassa instrumentissaan ja suurimmalla osalla oli siitä jo aikaisempaa kokemusta. Ryhmäopetus nähtiin ennemminkin yksilöopetuksen rinnalla tukemassa opetusta.

Orkesterisointien kohdalla opettajat ovat ehkä tottuneet enemmän ryhmän opettamiseen orkesterien ja kamarimusiikin kautta kuin esimerkiksi piano-opettajat. Tämä tuli myös ilmi tutkimuksessani piano-opettajien vastauksissa. Piano instrumenttina on usein yksinäinen soitin, ja pianisteilta puuttuu ”oma orkesterinsa”, johon taas moni orkesterisointia soittava lapsi pääsee musiikkiopisto-opintojensa aikana.

Opettajat pitivät myös lähes yksimielisesti alkeisopetuksen toteuttamista ryhmässä toimivana opetusmuotona. Henkilökohtaisia soittotunteja opettajat pitivät sitä tärkeämpänä mitä pidemmällä oppilas on omassa instrumenttiopinnoissaan. Ryhmäopetuksen hyödyistä ja haitoista opettajilla nousi lähes samoja ajatuksia. Hyödyiksi koettiin yksimielisesti sosiaalisuus, vertaisoppiminen ja motivointi. Haitoiksi taas ryhmän hallintaa ja jokaisen oppilaan riittävä huomioiminen.

Kyselyyn ja haastatteluun vastanneista opettajista kaikki opettajat, jotka olivat toteuttaneet ryhmäopetusta, kokivat sen hyödyllisenä osana omia instrumenttiopintoja. Opettajista taas ne joilla ei ollut kokemusta lainkaan tai vähän suhtautuivat ryhmäopetukseen ennakkoluuloisemmin.

Ryhmäopetus näyttää jakavan mielipiteitä opettajien keskuudessa. Yksilöopetus instrumenttiopetuksessa on ollut vallitseva opetusmuoto satoja vuosia ja se näkyy opettajien asenteissa ryhmäopetusta kohtaan. Ryhmäopetuksen toteuttaminen näyttäisi vaativan myös paljon kokemusta, ja nykyisellä opettajakunnalla ei välttämättä ole valmiuksia toteuttaa ryhmäopetusta. Jos siis opettajilla olisi koulutusta ja tätä kautta kokemusta ryhmäopetuksesta, ennakkoluulot ryhmäopetusta kohtaan voisivat vähentyä, kun huomattaisiin ryhmäopetuksen tuomat lisähyödyt.

6 Pohdinta

Ryhmäopetus on ajankohtainen puheenaihe tämän päivän musiikkioppilaitoksissa, ja sen takia halusinkin liittää sen osaksi opinnäytetyötäni. Ryhmäopetus jakaa paljon mielipiteitä opettajakunnassa ja opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää soitonopettajien asenteita instrumenttiopetuksen ryhmäopetusta kohtaan.

Opinnäytetyötä aloittaessani huomasin, että aiheeseen liittyvää lähdemateriaalia ei löytynyt paljoa. Siis nimenomaan, kun miettii ryhmäopetusta instrumenttiopetuksessa. Tämän takia otin tietoperustaani kirjallisuutta koulumaailmasta ja siellä toteuttavasta ryhmäopetuksesta. Yhteistoiminnallinen oppiminen eli ryhmässä tapahtuva oppiminen on ajankohtainen aihe myös koulumaailmassa, ja sieltä voitaisiin varmasti saada ideoita ja käytänteitä myös instrumenttiopetuksen puolelle.

Koin lähdekirjallisuuden löytämisen instrumenttiopetuksen ryhmäopetuksesta hie-man haastavaksi, eikä aineistoa löytynyt niin paljon. Löysin onnekseni kuitenkin muutamman hyvän artikkelin, jotka koskivat täysin ryhmäopetusta instrumenttiopetuksessa, ja käytinkin näitä tietoperustassani aika paljon. Tutustumalla syyskuussa tullessiin uusiin taiteen perusopetuksen yleisen ja laajan oppimäärän opetussuunnitelmiin, halusin lisäksi selvittää, onko ryhmäopetuksen toteuttamista määritelty mitenkään opetushallituksen puolesta. Kävi ilmi, että ei varsinaisesti. Musiikkiopistoilla on melko vapaat kädet opetuksen toteutuksen suhteen, kunhan se tukee oppilaan oppimista. Myös musiikin opiskelu on sosiaalista toimintaa ja sosiaalisten taitojen ja vuorovaikutustaitojen oppiminen nähtiin molemmissa opetussuunnitelmissa osana opintoja. Ryhmässä tapahtuva oppiminen nähtiin lähinnä yhteismusisointina molemmissa opetussuunnitelmissa.

Motivointi nousi keskeiseksi sekä yhteistoiminnallisessa oppimisessä että klassisen musiikin ryhmäopetuksessa. Myös tutkimuksessa lähes kaikki opettajat kokivat ryhmätunnit motivoiviksi oppilaille, ja näin positiivisena lisänä soitto-opinnoissa. Erityisesti sosiaalisuus ja yhdessä kaverin kanssa harrastaminen koettiin motivoiviksi oppilaille opettajien osalta. Yhteistoiminnallisessa oppimisessä opettaja nähtiin enemmän ohjaajana kuin opettajana. Instrumenttiopetuksessa taas opettajalla on suurempi rooli opetuksessa, eikä oppilaille voi antaa yhtä suurta vastuuta opetuksessa. Tämä tuli esiin

myös tutkimuksessa opettajien mainitessa jatkuvan huomioimisen tärkeys esimerkiksi soittoasentojen suhteen.

Yhteistoiminnallisessa oppimisessa kehoitettiin tekemään ryhmistä mahdollisimman heterogeenisiä. Instrumenttiopetuksen kohdalla taas aikaisempien tutkimuksien ja myös tutkimukseni opettajien mukaan ryhmät kannattaa muodostaa mahdollisimman homogeenisiksi oppimisen kannalta. Suuret tasoerot eivät siis palvele ryhmäopetuksessa instrumenttiopetuksen kohdalla. Luokassa oppilaat ovat yleensä samana vuonna syntyneitä ja myös instrumenttiopettajat olivat sitä mieltä, että ryhmäläisten kannattaa olla saman ikäisiä, osa suosi jopa samaa sukupuolta.

Yhteistoiminnallisen oppimisen yksilöllinen vastuu ja positiivinen sosiaalinen riippuvuus nousivat esiin myös tutkimuksessa. Yksilöllinen vastuu, eli oman harjoittelun tärkeys ryhmässä ja jokaisen oppilaan sitoutuminen nousivat esiin myös opettajien vastauksissa. Opettajat kokivat ei-harjoittelevien tai ei-motivoituneiden oppilaiden häiritsevän toisten oppilaiden oppimista. Tutkimuksessa opettajat mainitsivat ryhmäopetuksen tuntisuunnittelun enemmän aikaa vievänä, mutta eivät maininneet tuntisuunnitelman monipuolisuutta ja vaihtelevuutta yhtenä motivointi keinona. Tämä tuli esiin taas instrumenttiopetuksen ryhmäopetuksen tietoperustassa.

Kyselyllä ja yhdellä haastattelulla nykyisille instrumenttiopettajille halusin kartoittaa heidän ajatuksiaan ryhmäopetuksesta. Onko se toimiva opetusmuoto soitonopetuksessa? Onko heillä siitä kokemusta, ja millaiseksi he ovat sen kokeneet? Entäpä mitä hyötyjä ja haittoja siinä on heidän mielestään?

Kyselyn lähetin sähköpostitse neljän eri musiikkiopiston opintotoimistoon, josta kysely välitettiin eteenpäin opettajille. Vastauksia sain viisi. Kahdesta opintotoimistosta sain vastauksen, että viestini on välitetty eteenpäin opettajille. En voi sanoa siis tarkasti, kuinka moni opettaja sai loppujen lopuksi kyselyni. Epäilen, että vain päätoimisille opettajille on lähetetty kysely, sillä usein sivutoimisilla opettajilla ei ole talon omaa sähköpostia. Lisäksi kaikissa näissä musiikkiopistoissa toimii muskari- ja mupeopetus, sekä kevyen musiikin instrumenttien opetus. Tämän perusteella kaikki opettajat eivät ehkä ole myöskään kokeneet kyselyn koskevan heitä, sillä kysely koski klassisen musiikin instrumenttiopetuksen ryhmäopetusta.

Jälkeen päin mietittynä vastausmäärä olisi voinut olla ehkä suurempi, jos kysely olisi toteutettu täysin anonyyminä. Vastauksia kävin tietysti nimettöminä läpi opinnäyte-työssäni, mutta sähköpostitse saadut vastaukset eivät pysy täysin anonyymeinä minulle. Tämä on voinut vaikuttaa jonkun vastaamatta jättämiseen. Esimerkiksi nettilin-kin kautta tehty kysely olisi pystytty tekemään täysin anonyyminä. Myös henkilökoh-tainen yhteydenotto esimerkiksi sähköpostitse olisi voinut toimia tehokkaampana. Tätä käytinkin joidenkin opettajien kohdalla, näistä kolme tuotti myös tulosta. Toisek-seen kyselylomakkeet eivät ole yhtä varmoja vastausten osalta kuin haastattelut, ja moni jättääkin vastaamatta kyselylomakkeisiin.

Useampi haastattelu olisi voinut toimia myös tutkimukseni toteuttamisessa, ja koinkin haastattelun paremmaksi tavaksi toteuttaa tutkimus. Haastattelu on varmempi tapa saada materiaalia, kunhan löytää haastateltavat ihmiset. Lisäksi haastattelutilanteessa pystyy esittämään tarkentavia lisäkysymyksiä sekä kysymään perusteluja vastauksille. Useamman haastattelun analysoiminen ja litterointi on kuitenkin haastavampaa ja enemmän aikaa vievää, ja se osaltaan vaikutti myös siihen miksi päädyin lopulta kyse-lyn toteuttamiseen.

Vähäinen vastausmäärä kyselyssä ei tee tutkimuksestani siis kovin luotettavaa, eikä sen pohjalta voi tehdä sen suurempia johtopäätöksiä. Monista yhteydenotoistani huo-limatta vastausmäärä jäi valitettavan suppeaksi. Lisäksi olisin toivonut saavani vas-tauksia useamman eri instrumentin opettajalta. Instrumenttikohtaisia eroja ei siis tul-lut paljon esiin, kun vastaajina oli viulu-, sello- ja piano-opettajat.

Sain kuitenkin mielestäni hyvää materiaalia opettajilta tutkimukseeni, ja opettajien vastauksissa nousi esiin samoja ajatuksia kuin ryhmäopetuksen tietoperustassa ja aiemmissa tutkimuksissa. Näitä olivat ryhmän homogeenisyys, vaativampi tuntisuun-nittelu, ryhmän hallintataidot, sosiaalisuus ja motivointi. Tutkimuksessa opettajat oli-vat myös sitä mieltä, että ryhmäopetus tulee nousemaan enemmän esille yksilöope-tuksen rinnalle. Henkilökohtaisia soittotunteja pidettiin kuitenkin tärkeinä tavoitteel-lisessa instrumenttiopetuksessa. Monet opettajista näkivät taustalla myös rahan ja ryhmäopetuksen toimivana opetusmuotona alkeisopetuksessa.

Yhteistoiminnallisessa oppimisessa oppimiskäsitys on sosiokonstruktivistinen ja myös taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmissa korostettiin sosiaalisuutta ja oppijälh- töisyyttä. Myös tutkimuksessa opettajat näkivät ryhmäopetuksessa sosiaalisuuden hyötynä ja siten ehkä mielekkäämpänä tapana lapselle oppia yhdessä kavereiden kanssa. Tutkimuksessa tuli kuitenkin vastaan myös oppilaiden luonne-erot ja suuret luonne-erot koettiin haasteellisina ryhmäopetuksessa.

Yhteistoiminnallisessa opetuksessa ryhmäkooksi suositeltiin maksimissaan viisi oppi- lasta. Tutkimuksessa opettajat suosivat myös noin 2-4 hengen ryhmiä, jotta oppimi- nen olisi mahdollista. Ryhmäkoon kasvaessa ryhmän sosiaalinen vuorovaikutus moni- mutkaistuu, joka ei palvele oppimista ja lisäksi instrumenttiopetuksessa ryhmäkoon kasvaessa jokaisen ryhmäläisen huomioiminen vaikeutuu.

Ryhmän opettamisessa on omat haasteensa verrattuna yksilöopetukseen. Ryhmässä on kyettävä huomioimaan erikseen yksilöt, mutta myös koko ryhmä. Moni instrument- tiopettaja on varmasti omissa opinnoissaan saanut ohjausta nimenomaan yksilöope- tukseen, ja ensimmäiset ryhmäopetustunnit saattavat tulla vastaan vasta itse työelä- mässä. Kokemattomuus ryhmäopetuksesta saattaa luoda myös ennakkoluuloja opet- tajille opetustavan toimivuudesta. Tutkimuksessakin kävi ilmi, että opettajat joilla oli kokemusta ryhmäopetuksesta sekä sen toimivuudesta ja myös toimimattomuudesta suhtautuivat myönteisemmin ryhmäopetukseen.

Tutkimuksessa uutena tietona tuli saman sukupuolen suosiminen ryhmäopetuksessa. Saman sukupuolen suosiminen oli mielestäni perusteltua miettien instrumenttiharras- tuksen tyttövaltaisuutta. Opettaja, joka tätä suosi olikin kokenut ryhmässä yhdessä soittavien poikien jatkavan soittoharrastusta todennäköisemmin kuin esimerkiksi se- karyhmässä soittaneet pojat.

Itse olin jopa yllättynyt siitä, kuinka lähes kaikilla kyselyyn ja haastatteluun vastan- neista opettajista oli kokemusta instrumenttiopetuksen ryhmäopetuksesta. Selates- sani eri musiikkiopistojen sivuja olin myös hieman yllättynyt, kuinka paljon sitä on tar- jolla jo tänäkin päivänä. Olin olettanut ryhmäopetuksen olevan vielä vähäisempää. Olin varautunut myös ristiriitaisempiin tuloksiin opettajien ryhmäopetuksen toteutuk- sen suhteen, mutta tutkimuksessa kaikki paitsi yksi opettaja oli valmis toteuttamaan

ryhmäopetusta. Viesti opettajien suunnalta oli siis melko positiivinen ryhmäopetuksen toteuttamisen suhteen.

Olisin kaivannut tutkimukseeni enemmän eri instrumenttiopettajien kokemuksia, ja näin mahdollisia eroavaisuuksia ryhmäopetuksen toteutuksen suhteen eri instrumentteilla. Tätä voitaisiin tutkia mahdollisissa jatkotutkimuksissa. Lisäksi olisi ollut mielenkiintoista tietää, ovatko opettajat saaneet minkäänlaista koulutusta tai ohjausta ryhmän opettamiseen. Tämä voitaisiin myös liittää jatkotutkimuksiin.

Opinnäytetyön teko oli hyvin opettavaista. Itselläni ei ole vielä kokemusta instrumenttipuolen ryhmäopetuksesta, mutta opinnäytetyön kirjoittaminen antoi hyvää valmistautumista tulevaisuuteen ja mahdollisiin ryhmäopetustilanteisiin. Henkilökohtaisesti pidän yksilötunteja välttämättömiä instrumenttiopetuksessa, mutta tulevana pedagogina haluan kuitenkin olla avoin myös ryhmäopetusta kohtaan. Uskon ryhmän luoman sosiaalisuuden ja yhteisöllisyyden olevan tärkeitä kasvavalle lapselle tai nuorelle ja sitä kautta toimivan hyvänä motivoijana soittoharrastuksessa. Uskon että ryhmässäkin on mahdollista oppia.

Lähteet

Alastalo, M. 2005. Tutkimushaastattelun historia yhteiskuntatieteissä. Tampere: Vastapaino.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998, Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Hellström, M., Johnson, P., Leppilampi, A. & Sahlberg, P. 2015. Yhdessä oppiminen – yhteistoiminnallisuuden käytäntö ja periaatteet. Riika: Dardeze holografija.

Hirn, N., Humpila, K. & Kyrönseppä, M. 2014. Ryhmänvetäjän työkaluja. Julkaisussa Soiva opettajuus 2014. Helsinki: Edita, 17-19. Viitattu 13.9.2017.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus.

Hirsjärvi, S. & Huttunen, J. 1995. Johdatus kasvatustieteeseen. 4.-8. painos. Vantaa 2001: Tummavuoren kirjapaino.

Jyväskylän musiikkiopisto. N. d. Muskarit: Soittoryhmät. Viitattu 20.9
<http://www.jyvaskylanmusiikkiopisto.fi/muskarit/>

Järvelä, M. 2014. Näppäripedagogiikkaa. Lönnberg.

Laivuori, M., Lazareva T. & Palin L. 2014. Hyvä ryhmä. Keinoja kohti hyvää ryhmäpedagogiikkaa jousisoittimille. Julkaisussa Soiva opettajuus 2014. Helsinki: Edita, 11-15. Viitattu 13.9.2017.

Lehto, S., Lehtola, P. & Yli-Mäyry, V-M. 2014. Lauma vai ryhmä? Ryhmädynamiikan haasteet. Julkaisussa Soiva opettajuus 2014. Helsinki: Edita, 21-25. Viitattu 13.9.2017.

Olsonen, M. 2012. Hyvä soiton opettaminen – Nuorten musiikkipedagogien ajatuksia. Tampere: Juvenes Print, Suomen yliopistopaino.

Opetushallitus. Säädökset ja ohjeet. Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2017. Viitattu 15.10.2017.

http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/taiteen_perusopetus

Opetushallitus 2017. Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017. Annettu 20.9.2017. Viitattu 15.10.2017.

http://www.oph.fi/download/186920_Taiteen_perusopetuksen_laajan_oppimaaran_opetussuunnitelman_perusteet_2017.pdf

Opetushallitus 2017. Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017. Annettu 20.9.2017. Viitattu 15.10.2017.

http://www.oph.fi/download/186919_Taiteen_perusopetuksen_yleisen_oppimaaran_opetussuunnitelman_perusteet_2017.pdf

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 19.10.2015. Viitattu 20.10.

<https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaistuMetatieto/Documents/EDK-2015-AK-19665.pdf>

Pajunen, J. 2016. Soittotaito kohenee orkesterissa. Open stage, kirjoituksia musiikin ja tanssin pedagogiikasta. Viitattu 1.10.

<http://verkkolehdet.jamk.fi/openstage/2016/05/soittotaito-kohenee-orkesterissa/>

Saloviita, T. 2006. Yhteistoiminnallinen oppiminen ja osallistava kasvatus. Juva: WS Bookwell.

Saloviita, T. 2013. Luokka haltuun! Parhaat keinot toimivaan opetukseen. Juva: Bookwell.

Tampereen Suzukikoulun hinnasto lukuvuosi 2016-2017. N. d. Viitattu 22.9.

<http://tampereensuzukikoulu.fi/hinnasto/>

Winberg, L. 1980. Suzuki-soitonopetusmenetelmästä. Helsinki: Hellas.

Liitteet

Liite 1.

Kysely instrumenttiopetuksen ryhmäopetuksesta

Tässä kyselyssä ryhmäopetuksella tarkoitetaan opetusta, joka tapahtuu oppilaan instrumenttiopetuksessa. Ryhmä muodostuu vähintään kahdesta samaa instrumenttia soittavasta oppilaasta. Ryhmäopetuksella ei siis tarkoiteta esimerkiksi mupe-, kamari- musiikki- tai orkesteriopetusta.

1. Kauanko olet työskennellyt opetusalailla?

2. Olisitko valmis opettamaan omaa instrumenttiasi ryhmälle?
 - Kuinka monta lasta ryhmässä olisi?

 - Miksi? Miksi ei?

3. Oletko antanut instrumenttiopetusta ryhmälle?
 - Jos olet, miten olet toteuttanut sen käytännössä ja miten se on toiminut?

 - Kokemuksia? Vapaa sana.

4. Mitkä koet ryhmäopetuksen
 - a) hyödyiksi?

 - b) haitoiksi?

5. Luuletko tulevaisuudessa ryhmäopetuksen korvaavan ainakin osittain yksilö instrumenttitunnit?

Kiitos vastauksista!

Liite 2.

